

Kifárad a levegőben...

*Úgy legyen vége ennek is,
mint mikor
kifárad a nyíl a levegőben,
s a célt el sem érvén
válík súlyossá, s a földre esik.*

Terék Anna: Hajszálak. ÉS. 2016. márc. 4.

Gazdasági és politikai folyamatok Magyarországon 2016. I. negyedév

Készítette: Petschnig Mária Zita és Kéri László

Budapest, 2016. április 9.

Tartalom

I. Politikai folyamatok.....	3
1. Simicska Lajosról – már megint és mindig.....	3
1.1. <i>Tágabb keretek.....</i>	5
2. TV 2–talányok.....	9
3. Kormányzati vegyes esetek.....	12
3.1. <i>Éveleji Orbán-beszédek.....</i>	12
3.2. <i>Álmok és rémálmok. Kormányzati aktivitás 2016 elején.....</i>	12
4. Bevándorlás, beszédek, bonyodalmak és külügyek.....	18
4.1. <i>A beszédekről.....</i>	19
4.2. <i>Párhuzamosan zajló külpolitikai események.....</i>	22
5. Pedagóguslázadás.....	28
5.1. <i>Közbenső, végső tanulság.....</i>	34
II. Gazdasági kérdések.....	35
1. Átfogó értékelés a 2015. évi makrogazdasági folyamatokról.....	35
1.1. <i>Gazdasági növekedés.....</i>	35
1.2. <i>Beruházások.....</i>	37
1.3. <i>Munkaerőpiac.....</i>	39
1.4. <i>Főbb ágazati mutatók.....</i>	40
1.5. <i>Egyensúlyi mutatók.....</i>	41
2. Gazdasági várakozások 2016-ra.....	43
3. Gondolatfoszlányok a várható kormányzati politikáról.....	44
4. Földügyek.....	49
5. Kormányzati innovációk: új és régi-új projektek.....	51
5.1. <i>Bürokrácia-csökkentés programja.....</i>	51
5.2. <i>Az államháztartási törvény módosítása.....</i>	54
5.3. <i>Nullás költségvetés.....</i>	55
5.4. <i>A kormány lakásépítést, vásárlást elősegítő ötletei.....</i>	56
6. Fejlemények Paks II ügyében.....	61
7. A jegybank ügyletei.....	64
Zárszóként.....	69

I. Politikai folyamatok

Megpróbálunk időrendben haladni. Az év első három hónapjában tucatnyi olyan esemény történt, amely legalább három napra képes volt lefoglalni Magyarországnak népének egyre fogyatkozó lelkesedésű, politizálni is hajlandó közvéleményét. Az Idő ezek közül számos olyan eseményt jelentéktelenné tesz, amelyről a maga korában azt hittük, hogy nagyon fontos összefüggéseknek lehet a megjelenítője. Akadnak viszont olyan ügyek is, amelyekről már csak azért is érdemes megemlékeznünk, mert a maguk mindennapi konkrétsága mögött tartalmazzák egyes alrendszer egész működési/működésképtelenségi jellegzetességeit is. Ezért a jelen krónika megírásakor azt a megoldást választottuk, hogy ugyan időrendben haladunk, de a kifejtés során lesznek olyan események, amelyekről legfeljebb egy-egy hosszabb bekezdésben emlékezünk meg. S lesznek olyanok, amelyek megfejtésére akár esettanulmány-szerű hosszúsággal is vállalkozunk.

1. Simicska Lajosról - már megint és mindig...

Az év első napjainak eseményei azt előlegezték meg, hogy különlegesen szórakoztató időszak elé nézünk. A legelső munkanapon a főváros valamiféle hivatalos szervezetének képviselőjében tevékenykedő emberek hatalmas erőfeszítésekkel megkezdték a főútvonalakon található hirdetőoszlopok lebontását/felszedését. Másnap pedig ugyanezen oszlopokat csatárláncokba szerveződő védőbrigádok a saját testükkel védelmezték az előző napi bontóbrigádokkal szemben. Természetesen megjelentek a hatóságok is, akik hol ide, hol oda álltak... Mondanunk sem kell, hogy a bulváresemények tupírozására szakosodott televíziós hírműsoroknak ennél nagyobb újévi ajándékot nem hozhatott volna a sors. Egy-két nap elmúltán úgyszólván minden oszlopra legalább annyi újságíró, riporter és érdeklődő drukker jutott, mint ahányan e küzdelmekben, érdemben részt vettek. Az év első hetének esti hírműsorai számára biztosított lett a nagy nézettséget jelentő, szédületes és mindenki számára érdekesítő produkció.

Mit keres ez az örültség egy komoly krónika sorában? Számos mentőkörülményt hozhatnánk fel. Legelőször is azt, hogy ezúttal is a lassan egy éve tartó Orbán-Simicska - háború újabb követhetetlen részletéről van /volt szó. Történt ugyanis, hogy még az előző év záró pillanataiban a fővárosi közgyűlés úgy döntött, a főváros által még 2006-ban (tíz évvel ezelőtt...) a MAHIR-CITIPOSTER nevű céggel - 25 évre kötött... - szerződés érvénytelen. S ezt a hirtelen jött szerződés-bontást tüstént, az újév legelső munkanapján azonnal végre is

szerették volna hajtani. Talán sok fontos részlet ismertetésétől megkímélhet minket a továbbiakban az a tény, ha röviden jelezzük: a kezdeményezés attól a Kocsis Mátétól érkezett, aki nemcsak a VIII. kerület polgármestereként ismert, hanem úgy is, mint aki az elmúlt öt évben a legképtelenebb kormányzati ötletek kivitelezésének a képviselőjeként jeleskedett - időnként arcpirító módon. Ezúttal sem férhetett kétség ahhoz, hogy a sürgős és látványos akció megkérdőjelezhetetlen kormányzati akaratot jelenít meg. Továbbá az is világos volt, hogy az érintett cég minden kétséget kizáróan Simicska Lajos nevéhez köthető. Vagyis az évkezdeti bohózat nem más, mint a korábban is tucatnyi szálon futó leszámolási/kiszorítási folyamat újabb epizódja. Azt persze nem állítanánk, hogy az oszlop-biznisz a Simicska-birodalom stratégiai jelentőségű darabja lett volna. De azt igen, hogy szimbolikus jelentősége, kampányokban történő felhasználhatósága mindig is többet jelentett a puszta anyagi haszonnál.

/Zárójelben azért egy hosszabb bekezdés erejéig erre az összefüggésre sem árt kitérni. A tíz évvel ezelőtti szerződés értelmében a Cég összesen 761 oszlopot állíttatott fel, többnyire a legnagyobb forgalmú utakon. Ezért cserébe a főváros összesen a nettó bevétel 15 %-át, de legalább évi 45 millió forintot kaphatott. A január második hetében megkezdett bírósági pereskedés során mindenféle számokról hallhattunk, de azt senki sem vonta kétségbe, hogy évente minimum 300 milliós bevételt remélhetett a Cityposter. Képviselője éppen ezért némi indignálódó felhanggal mondta a bíróságnak, hogy mit akar még a főváros? Hiszen az elmúlt tíz év során csaknem félmilliárdnyi összeget kaptak a hirdetőcégtől... A fővárost képviselő fél szerint ez alig a fele/harmada annak, ami egy korrekt szerződés értelmében őket megillette volna... Az ezredrangú részletek taglalása iránt olthatatlan érdeklődést tanúsító média-hírek között nem könnyű érdemi információkhoz is jutni, annyit azonban bizton állíthatunk, hogy 2006 óta csak ezen az egyetlen cégen keresztül Simicska Lajos több mint 3 milliárdnyi legális, üzleti bevételhez juthatott. S ez a cég csak egy - nem túl jelentős - láncszem volt abban a hosszadalmas sorban, amelynek felfejtésében és felszámolásában olyannyira serény a mostani kormányzat. Legalább annyira serény, amennyire a kiépítésében volt. /

A bohózat meglepően hamar került bírósági szakaszba, ahol is legelőször a Fővárosi Törvényszék megállapította az oszlopbontók jogtalan beavatkozását, és január 12-én a bontások azonnali abbahagyására kötelezte őket. A további pereskedés egyelőre belefutott a hazai ítélkezési szokások végtelenségig húzódó gyakorlatába, bár a lehetséges végeredmény felől nem lehet kétségünk. Az mindenesetre sokat elárul a főváros felkészültségéről is, hogy a 2006-os szerződés érvénytelenségét egy olyan helyi jogszabályra alapozták, amit 2013-ban hozott meg a Közgyűlés...

1.1. Tágabb keretek

Az év első három hónapja során a Simicskával történő háborúskodásnak egyébiránt számos más, fontosabb frontvonalán is komoly hadiesemények zajlottak. A TV2 fölötti jogvita éppen ezekben a napokban juthatott fordulóra. (Ennek részleteiről majd a következő pontban beszámolunk.) A Közgép már hónapok óta számos kormányzati alárendeltségű szervezettel többféle jogvitában állt, némelyikük éppen az év első heteiben jutott érdemi fázisába. Február hatodikát pedig a hazai média szokatlanul nagy terjedelmű megemlékezésekkel tette feledhetetlenné. Ha valakinek esetleg nem jutott volna eszébe - egy évvel korábban ezen a napon fakadt ki Simicska Lajos egykori szobatársa ellen, s annyi interjúban gyalázta a kormányfőt, amennyit csak az adott napi média-teherbírási elviselt. A média egyszerűen **G-napnak nevezte el február hatodikát**, nagyobb-nál nagyobb terjedelmű összeállításokban próbálták meg tüzetesen áttekinteni, hogy mi is történt az elmúlt egy év során, s vajon mely okok vezethettek e - minden tekintetben páratlan hatású - szakításhoz? E bőséges forrásanyag számunkra is kivételes lehetőséget teremtett ahhoz, hogy számba vegyük e háborúskodás legfontosabb területeit, a csata állását, az öt év során felhalmozott összegek nagyságrendjét, valamint a további, várható következmények irányát.

- A sort a már említett Mahír-Cityposter- érdekeltséggel kezdtük, de az az igazság, hogy az ominózus hirdetőoszlopokon túl még számos olyan alvállalkozás, tevékenységi forma is része a közterületi reklámpiacnak, amelyre korábban legfeljebb csak a szűkebb érdekkör figyelme terjedt ki. A tavaszi nagytakarítás jegyében például újra felfedezték a villanyoszlopokról lelógó reklámfelületeket, amelyeket néhány évvel korábban már a közlekedés biztonságának veszélyeztetése okán betiltottak, most azonban az új kegyeltek egyike - Garancsi...naná... - meg tudja oldani azt, hogy e felületek ne zavarják a közlekedőket.
- Az állami reklámok az elmúlt öt évben aránytalan módon részesítették előnyben SL médiumait. A Magyar Nemzet/Heti Válasz érdekeltségeknek 2014-ben még a 3.14 milliárdos bevételéből 1.8 md származott kizárólagosan az állami/önkormányzati hirdetésekben. A Hírtévé esetében a szakmai körök inkább csak találgatnak, de egyetlen becslés sem tartotta milliárdosnál kevesebbre azt, amit a korábban kötelező állami cégek hirdetési számukra hoztak. A sokrétű, következképpen igen nehezen áttekinthető média-érdekeltségi hálónak az elmúlt egy évben elkönnyvelhető veszteségét a Figyelő „ünnepi száma” mintegy hétmilliárdos összegűnek tartja. Ebből már lehet némi fogalmunk arról is, hogy a 2010-2014 közötti években milyen

nagyságrendű /zártkörű, versenytársakat nélkülöző/ piac kedvezményezettje lehetett SL nyeresége.

- Mindez csak a szűkebb, sajtó- és tv-piacra vonatkozik, ezen belül is külön kiemelés érdemel még két olyan vállalkozás, amely az előző évek során igen nagy profittal tevékenykedett. Az egyiküket Advenio Zrt. - néven ismerik a szakmában, ők bonyolítják a Class FM- nevű, igen népszerű kereskedelmi rádió üzleti ügyeit. Ennek a cégnek csak 2014-ben 3.6 md bevétel mellett 1.4 md adózott eredménye termelődött. A másik érdekes cég neve Hung-Ister, ők külsős tévéműsor-gyártókként vetélkedőket, s egyéb – nagynézettségű - szórakoztató műsorokat produkáltak (pl. a lottósorsoló show-t is...) E cég éves bevételét nagyjából évi 2 md forintra becsülték.
- Mindezek együttesen már tízmilliárdos nagyságrendű bevételt jelentettek. Az elmúlt egy évben valamennyi érintett cég kénytelen volt szembesülni az állami hirdetések drasztikus csökkenésének tényeivel. Arra nézve sajnos sehol nem találtam adatot, hogy az eddig felsorolt (négy-öt) média-vállalkozásnak mekkora lehetett az előző öt év során felhalmozott nyeresége. A különféle adatokból, forrásokból a magam becslése alapján azt merném mondani, hogy ez az összeg valahol a 60-80 md között alakulhatott.
- Sokkal könnyebb a helyzetünk a zászlóshajó, a Közgép sorsának nyomon követésével, s az adatok számszerűsítésével is. Mivel esetükben mindig is közbeszerzéseken elnyert milliárdokról volt szó, ezért az elemzők között egyértelmű összhang van a tekintetben, hogy a Közgép az utolsó öt év során 23 md felvehető osztalékot termelt ki, mintegy 400 md-nyi megrendelés nyomán. Arról némi vita van, hogy ezen évek során mekkora lehet az a summa, amit a tulajdonosok eredménytartalékként tettek be a cégekbe, az igen szűkösen érkező információk szerint ez azonban az osztalékként felvett milliárdokhoz képest lényegesen magasabb lehetett. Feltehetően ennek is köszönhető, hogy a gazdasági újságírók szerint a Közgép nem fog a Vegyépszer sorsára jutni, mert meglévő háttérével, illetve a megmaradt rendelés-állományával is ki fogja bírni 2018-ig. A Közgép egyébként az év első hónapjaiban a gazdasági jellegű hírekben állandó főszereplővé vált. Vagy azért, mert a korábban jogszerűen elnyert munkáitól megfosztották - ezért kénytelen minden szinten pereskedni. Vagy azért, mert az újabb versenytárgyalásokon rendre kedvezőbb ajánlatokat tesz, mint ellenfelei, s mégsem nyerhet semmi komoly megrendelést. (Az ilyen esetekből természetesen újabb perek fakadnak.) A kormányzat mindenesetre megemelte a tétet azzal, hogy különféle

formahibákra hivatkozva megpróbálja a Közgépet három évre kizárni minden lehetséges közbeszerzésből; ez a mérkőzés lapzártánkig még nem fejeződött be.

- Van még egy kiemelten fontos területe az SL-birodalom pénzszerzési tevékenységeinek. Az agrárcégeken keresztül felvehető uniós támogatások összegéről van szó. E metszetben már csak azért is nehéz tisztán látni, mert a Dunántúl teljes területén szétszórva található nagybirtokokról van szó, a február 6-ai HVG összeállításából azért a legnagyobb gazdaságok összesített adatai eléggé jól rekonstruálhatóak. A három legnagyobb, mintegy 18 ezer hektárnyi területen 2010-2015 között legalább 9 md adózott eredmény termelt, s ebből a legnagyobb tételt a területalapú támogatások összege jelentette. (Csak 2013-ban 5.2. md támogatást kaptak a közös agrárkasszából az eredetileg 50 évre bebetonozott SL- bérlemények.) Ám ...Lázár János már az év elején világossá tette, hogy a február végén újrakezdődő állami licitek során nem fogják kímélni SL tizennyolcezer hektárját sem. Sőt... Ám e fenyegetés SL. számára papírtigrisnek tűnhet. Bérelt földjei nem túlságosan jók, az eddigi liciteken nem is jelentkezett be vásárlói szándékkal. Ám ez még nem zárja ki, hogy földtulajdonos legyen, ha él a bérlőt megillető elővásárlási joggal, amit a licitek után is érvényesíthet. Ha viszont az állam helyett más lesz a tulajdonos, a földalapú támogatást továbbra is ő kapja. Amit bukhat, az a pimaszul alacsonyan megállapított bérleti díj (a piaci kb. negyede). Ám ennek emelése jogilag nem lesz egyszerű.
- A pénztermelésnek amúgy számos olyan trükkjét találhatta ki SL, amelyek felfedésében a szakújságírókat szinte minden hónapban érheti valami váratlan fordulat. Februárban például az NAV végrehajtást kezdeményezett SL céghálójának egyik különleges darabkája, a PRO A ellen. Ez a cég érdemi árbevétellel egyáltalán nem rendelkezett, viszont az elmúlt öt év során mintegy 10.5 md értékben végzett „pénzügyi műveleteket”, amelyek nyomán csaknem 10 md adózás előtti eredményt tudott produkálni... /NSZ. febr. 9./
- Lassan le is zárhatnánk a mozaik-darabok illeszkedésével eltöltött erőfeszítéseinket, de van még egy olyan terület, amelyről akkor is feltétlen meg kell emlékeznünk, ha tudjuk, hogy az itt zajló pénzmozgások áttekintése a mai Magyarországon a lehető legreménytelenebb próbálkozás. (A részletekről majd a Hosszú Katinka-sztori kapcsán bővebben is ejtünk szót.) SL, Fonyó Károly és Nyerges Zsolt olyan kulcsjelentőségű sportágak finanszírozásában vettek/vesznek részt, amelyekben éves szinten úgyszintén milliárdos összegek forognak. (Kosárlabda, kézilabda, jégkorong stb.) Elvileg ezeket a pénzeket inkább a költési oldalon kellene emlegetnünk, de nálunk nem ez a helyzet.

Az persze igaz, hogy egyes kiemelt klubok játékosainak fizetése, a nemzetközi szint fenntartása tényleg milliárdokat jelentő adakozás. Csakhogy a hazai sportfinanszírozás átláthatatlanul bonyolult rendszerében a kiemelt támogatók - más területeken - éppen azért kaphattak kiemelt állami megrendeléseket, hogy e sportszerető hozzáállásuknak maximálisan eleget tehessenek. Magyarán, nem tudni, hogy a Simicska-csoport sportfinanszírozó tevékenysége nyereséges volt-e, avagy veszteséges? Merthogy azt sem lehet tudni, mekkora összegeket lehet Magyarországon a sporttámogatásért cserében az adózási kötelezettségek elől legálisan kivonni.

A januári oszlop-balhé, valamint a februári rituális évfordulós megemlékezések kapcsán megpróbáltuk számba venni, vajon, hogy állhat az Orbán/SL - háború 2016 tavaszán? Nos, a kéttucatnyi, nyilvános forrás tüzetes átböngészése alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy:

- Ennek a háborúnak koránt sincs még vége, többek között azért sem, mert nem tudni, hogy Lajos mire készül még.
- Az eddigiekben áttekintett nyolc gazdálkodói területről megjelent adatok szerint SL 2010 és 2015 között legálisan is mintegy 120-150 md adózott nyereséget halmozhatott fel, s nem tudni, hogy ebből az összegből mekkora az a szelet, amivel még most is szabadon rendelkezhet.
- Kétségtelen, hogy az elmúlt egy évben a kormányzat megpróbálta szinte minden olyan területről kiszorítani, ahol éveken át versenytársak nélkül szedhette a profitot. Ám ez a kiszorítottság a legtöbb esetben nem jelenti a bukást, hanem csak azt, hogy ezután kénytelen lesz a profitért megharcolni. Ami valóban veszteségessé vált, attól amúgy is megszabadul, kivéve a Hírtévét, amelyről azt mondja, hogy hajlandó bármilyen áron is fenntartani.
- Nem tartjuk kizártnak, hogy a háttérben ne jöjjön létre valamiféle csöndes, láthatatlan kiegyezés, hiszen a jelen helyzet nem kedvez sem Orbánnak, sem Simicskának. S az elmúlt év tanulságai szerint egyikük sincsen abban a helyzetben, hogy száz százalékos győztesnek gondolhassa magát.
- Valószínűleg SL birodalma 2018-ig visszaszorul abba a második vonalba, ahol már legalább tucatnyi hazai nagyvállalkozóval kell osztoznia a közbeszerzésektől kezdve a médiafinanszírozásig, a reklámpiacról a sport bizniszig - tucatnyi kulcsterületen. Időközben ugyanis a monopolhelyzetét Orbán felváltotta azzal a féltucatnyi utóddal, akik közül egyik sem lesz alkalmas arra, hogy SL egykori kulcspozícióját betöltse. Arra pedig végképpen nem, hogy Simicskához hasonló hatékonyságú, operatív

kormányzati/politikai árnyékhatalmat gyakorolhasson. De a 2014-es választások után éppen eme árnyékhatalom újbóli kiépülésének a kikerülése volt a legfontosabb cél.

Irodalom a Simicska- problémakörhöz:

Propagandagépezet lett a közmédiából. NSZ. 2015. dec. 30.

Hogyan veszítsünk el egy oligarchát tíz hónap alatt? HVG.jan.9.

Simicska tízmilliárdoktól esik el. NSZ. jan. 18.

Mi búzlik az oszlopok körül? Nsz. jan. 14.

Utcafront. Figyelő, jan. 21.

Végrehajtás egy Simicska- cég körül? NSZ. febr. 9.

Kétismeretlenes egyenlet. Az Orbán-Simicska- összecsapás. HVG. febr. 6. (5 oldalas összeállítás, történeti áttekintéssel.)

G-day és a furcsa háború/Hont A. / HVG. febr. 6.

Ősrobbanás. A G- Nap igazi titkai. FI. febr. 4. (8 oldalas melléklet.)

Simicska küzd a rádiójáért, a Fidesz elhallgattatná. Nsz. febr. 22.

Lajos után a pénzözön. Kik a nyertesek? Nsz. márc. 9.

http://hvg.hu/gazdasag/20151227_simicska_lajos_eve

2. TV 2-talányok

2015. december 31-én Andy Vajna véglegesen, jogszerűen is megvette a TV 2 csatornát, tudhattuk meg az újév első munkanapján. Az október óta húzódó adás-vétel ezek szerint révbe ért, még akkor is, ha a vásárlással kapcsolatos és hónapok óta szaporodó talányok némelyikére azóta sem sikerült választ kapnia azoknak, akiket tényleg érdekel ennek a hosszú ideje halódó csatornának a sorsa. Először is, nem volt világos, hogy mennyiért és miből sikerült megvenni. Az ügylet részleteit firtató újságíróknak azt még sikerült kideríteniük, hogy a hivatalosan hangoztatott 16.1 millió Eu körüli összeget feltehetően az Eximbank adhatta, ám ezzel a közléssel újabb – kicsinyke - botrányal lehetett volna megismerkedni, mert ennek a banknak a profiljába eredetileg nem nagyon fért volna bele egy ilyen jellegű - magánüzlet- támogatása.¹ Mindezt megfelelően előkészített és nagy sietséggel kikényszerített jogszabály-változtatással természetesen gyorsan lehetett orvosolni. Nagyobb gond lehetett a tényleges vételárat jelentő, 60 milliónyi euróig terjedő források előteremtése. A vita egy bájos pontján Csányi Sándor szűkszavú közlése szerint az OTP is meglehetősen mélyen nyúlhatott a zsebébe...- gondoljuk, merő baráti szívességből...

¹ Az Index és a Népszabadság úgy tudja, hogy az Eximbank összesen 6.7 md forintnyi hitellel segített be, s az OTP-nek feltehetően 10 md körüli összeggel kellett részt vennie az akcióban.

Mire ez az egész felhajtás? - kérdezhethné bárki is, teljes joggal. A magyarázat első köréhez még vissza kell utalnunk a Simicska-háborúban írottak egy oldalszálához. Hogy t.i. az új médiavilágot tervező, foltozgató Habony/Rogán-csoportnak nagyon is hosszú távú és univerzális elképzelései lettek arra nézve, miszerint a teljes körű kormányzati média-befolyás nem élhet meg kereskedelmi rádió és tévé közvetlen birtoklása nélkül. Ami azt illeti, az illető uraknak igazuk lehet, főleg, ha az elmúlt egy-két év közszolgálati média-kisajátításainak eredményességét kezdenénk vizsgálni. Az évi 80 md-ba kerülő MTVA fennhatósága alá tartozó médiumoknak nemhogy nőne, inkább csökken a hallgatottságuk/nézettségük, s az 1997 óta eltelt, csaknem két évtized során egyedül a TV 2 mondhatta magát jelentős nézői csoportokat valóban maga mögött tudónak. Sok pénzből, egyre nagyobb adósságokat felhalmozva, de mégiscsak az ország második legnézettebb televíziós egysége volt.

Volt... Egészen addig, amíg a kormányzati férfiak rá nem tették a kezüket erre is. Merthogy a 2016-os évből eddig eltelt három hónap során az új tulajdonosok kezei között a csatorna körül botrány botrányt követ. Részben azért, mert tömegesen menekülnek el onnét azok, akik valamit is érthettek a műsorkészítéshez. Részben azért, mert az újonnan érkezett főnököknek eddigi felkészültségük szerint a legkevésbé sem erősségük egy tévé - bármilyen szintű - irányítása. Részben azért, mert a sok éven át viszonylag magas nézettségű hírműsoraikat heteken belül sikerült a legalpárabb kormányzati propaganda szintjére lezüllesztetni. Minek következtében pl. a korábban milliós nézettségű híradójuk áprilisra már elvesztette rendszeres követőinek több mint a felét... Pénz azonban nem számít, mert az elmúlt hónapokban az állami reklámpiac felől érkező megrendelésekben kiugróan ez a médiaszegmens nyújtotta a legkiemelkedőbb sikereket. A nézettség hanyatlásáról **itt** olvasható egy friss összeállítás:

http://tenytar.blog.hu/2016/04/05/kirugott_musorvezetok_es_zuhano_nezettseg_igy_szallta_meg_a_fidesz_a_tv2-t

Némi malíciával azt írhatnánk: a TV 2 esete legfeljebb azért ért meg ekkora terjedelmű elemzői kitérőt, mert néhány hónap elteltével is nagyszerűen illusztrálhat egy-két alapvető igazságot.

- Egy televíziót (akár még a legnagyobbat is) viszonylag könnyen lehet államosítani, de működtetni már nem lehet a politikai parancsok napi logikája szerint,

- Az átlagnéző távolról sem annyira birka, mint amennyire a kormányzati propaganda-központokban annak tekintik.
- Ha néző megérzi, hogy tartósan hülyének nézik, akkor akár csatornát is tud váltani.
- Ha van az a pénz, amivel le lehet győzni a piaci viszonyokat, akkor a piac képes arra, hogy más logikával, másutt juttassa érvényre erejét.
- S végül: Simicska Lajos média-rendszerét nem lehet egyik évről a másikra politikai kinevezettekkel pótolni. Ama rendszer kiépítésében egy évtizedes, tudatos piac- és feltétel-építkezési erőfeszítés volt, s hiába ültetik e rendszer középebe a kegyencek hadát - ***a rendszer csak Simicskával működött igazán.***

Ezen a ponton be is fejezhetnénk ezt a kitérőt, s csak a későbbiek, a függőben maradt ügyek kedvéért jelezzük egy-egy mondatban: 1. Andy Vajna és Habony Árpád már szemet vetett a legsikeresebb kereskedelmi rádióra, a Class FM-re, amely még november 19-ig tartozik a Simicska cégbirodalomhoz. 2. A tulajdonlás körüli jogvitáknak még nincs teljesen vége, a következő bírósági forduló júniusra várható. 3. A legújabb kormányzati ötlet értelmében a média-reklámokat értékesítő kereskedőházakra vonatkozó szabályokat a kormány úgy szeretné megváltoztatni, hogy az új rend negatív következményeit kizárólag SL cégei, valamint az RTL Klub viselje... Tovább is van, mondjuk még? Nem mondjuk. Jelenleg - április elején - még az sem világos, hogy ki is dirigál a Tv 2 mindennapi ügyeiben? Vajna? Gerkens? Habony? Rogán? Vivien? Valaki, aki még hátrébb tartózkodik...? Túl sokan vannak, lesz még ebből is gond.

Némi irodalmi háttér:

Vajna újabb tévéket akar. NSz. febr. 24.

Sajtószabadság. 168 óra, márc. 10.

Indexre tett ellenfelek. NSz. márc. 18.

Vissza az Origohoz. NSz. márc. 18.

Hajdú írja tovább a Naplót. NSz. márc. 21.

Vajna Művek. Nem a karaktergyilkosságra. NSz. márc. 22.

Lokál-patrióták. Figyelő, márc. 24. (A vásárlás üzleti háttéréről)

http://index.hu/gazdasag/2016/01/14/az_otp_is_adott_hitelt_andy_vajnanak/

http://index.hu/kultur/media/2016/03/22/a_nagy_tv2-sztori/

http://index.hu/kultur/media/2016/03/23/ket_ev_alatt_tobbszazezer_nezot_vesztett_a_tenyek/

http://index.hu/gazdasag/2016/02/11/iszonyatos_kozpenzeket_fogunk_fizetni_a_tv2-nek/

<http://nol.hu/belfold/pocsek-a-hangulat-a-tv2-ben-az-uj-hirigazgaton-rohognek-akik-ementek-1608209>

3. Kormányzati vegyes esetek

Röviden megpróbálunk áttekinteni néhány olyan kormányzati megnyilvánulást, amelyre nem érdemes önállóan hosszadalmas terjedelmet szánni, mert nem olyan jelentősek. Együttesen viszont kiadhatják azt az összképet, amelyből lehetséges mélyebb összefüggéseket is levonni.

3.1. Éveleji Orbán-beszédek

Sok éve hozzászokhatunk ahhoz, hogy Fidesz-időkben a mindenkori Orbán-beszédeknek kitüntetett szerepe van a politikai folyamatok értelmezésében, de néha még az alakulása/alakítása során is. Az idei évben is így volt ez, illetve... némileg, mégis csak másként. Voltak ugyan az előre várható, mondhatni rituális beszédek:

- a megszokott parlamenti szezonkezdő, napirend előtti felszólalás /február 22./,
- a 18. alkalommal megtartott „évértékelő”, amely most már a Várkert Bazárba költözött /febr. 28./,
- a március 15-ei, ünnepi beszéd,
- a nagykövetek előtti kinyilatkoztatás /febr. 29./,
- a kamaránál elmondott elmélkedés /márc. 10./.

Orbán Viktor ezen kívül megszólalt még számtalan egyéb alkalommal is, de ezeket nyugodtan figyelmen kívül hagyhatjuk. Sőt - a fontosakat is. Mert ezekben a beszédekben a mindent eluralkodó, elsöprően uralkodó mozzanat a menekültekkel való riogatás, a brüsszeli kvóta-diktátumokkal szembeni függetlenségi harc hadvezéri póza volt. Mondandója nem tűrt meg maga mellett az egyéb, belpolitikailag igen fontos eseményekkel történő szembesülést. E beszédek érdemi részéről majd a külpolitikai/menekültügyi összegzőben bővebben is megemlékezünk, miként a visszhangjukról is. Ezúttal csupán azt jeleznénk, hogy 2016 első negyedének kormányzati elemzése során a szokásos orbáni beszédfolyamokra a legkevésbé sem tudunk támaszkodni. S nem azért, mintha nem történt volna semmi olyan esemény, amelynek ne lettek volna nagyon is lényeges kormányzati összefüggései. Éppen ellenkezőleg. A kormány nagyon is aktív volt, ám e döntések, lépések értelmezése során az orbáni instrukciókat leginkább csak kikövetkeztetni lehetett.

3.2. Álmodok és rémálmodok. Kormányzati aktivitás 2016 elején

2016-ban minden jel arra vall, Orbán Viktor kormánya elérkezettnek látja az időt, hogy valami nagyon fontos, nagyon történelmi tettel írja bele magát az elkövetkező évszázadok Aranykönyvébe. Kezdődött a sokáig altatott olimpia-rendezési álmokkal. Csipkerózsikát azonban felébresztették és február 16-án gyorsan el is szalajtották Lausanne-ba, hogy

hivatalosan is nyújtsa be abbéli szándékunkat, miszerint a 2024-es olimpia Budapesten lenne, július 19. és augusztus 4. között. (Mi időben szoltunk: tessék addigra megfelelő alternatív programokról gondoskodni.) Röpködtek is a milliárdok, hétszáz? ezer? S ha ezer a kiadás, akkor hogyan lesz majd ebből ugyanennyi haszon, bevétel...? Nem akartunk hinni a szemünknek, komoly, felnőtt emberek úgy dobálóztak a száz- meg ezermilliárdokkal, mintha már holnap épülhetne a sok-sok csarnok, sztráda, szálloda stb. S az csak természetes, hogy forrás majd lesz hozzá. Egy-két hozzáértő, kételkedő hang is megszólalt, s a legutolsó néhány évtized tanulságai nyomán kezdték sorolni az óriási pénzügyi bukások leckéit: Montrealtól Szocsiig, Sydneytől Athénig... Azt azonban nem állíthatjuk, hogy a szavakra komolyabb figyelem jutott volna. A Kúria pedig januárban elvette még a lehetőségét is annak, hogy minderről esetleg az érintett magyar lakosság is véleményt nyilváníthasson. 2017 végéig lehet nyugodtan álmodoznunk. Meg abban is lehet bízni, hogy a még talpon maradt Róma, Párizs, Tokió népe nálunk óvatosabb lesz, s tényleg a mi nyakunkon marad az olimpia rendezése. (Legújabb kori nemzeti sportágunkban, a kerítésépítésben biztosan mi hozzuk el a csapat-aranyérmet.)

Alig csöngött le az egyik Nagy Álom, máris itt termett a következő: a Liget-projekt. Ebben az esetben is csak úgy zúgtak a milliárdok, eredetileg még 50 md-ról volt csak szó, de az álmok természete olyan, hogy közben megjön a hozzáálmodók kedve is. Nem csoda, hogy februárról március közepére már 400 milliárdra nőtt a képzeletbeli számla. S tán még azóta is tovább cseperedne, ha a Legfőbb Álmodó nem futott volna bele egy borzalmasan kicsinyes konfliktusba: Állhatatos újságírók akadékoskodása kiderítette, hogy a Szépművészeti Múzeum igazgatója - a hivatásos álmodó - Habony kollégának, s családjának jelképes összegekért adogatott művészettörténeti értékű festményeket házi díszként. Nem is értette, hogy mi ezzel a gond? Még akkor sem, amikor más civilek is hasonló szívességekért jelentkeztek nála... Na, egy időre ez az álom is visszakerült a Csipkerózsika-szekció erősségei közé.²

De semmi baj, március végén megérkezett a Még Nagyobb Álom: le kell végre fedni a Város Szégyenét, a Ligettől a Nyugati térig nyújtózkodó rozsdá- és koszfészket, a sínekkel, raktárakkal, épületroncsokkal valóban szégyenteljes látványt mutató Város szívét. Eme álom

² A ligeti projekt kapcsán kitermelődött hitek, pletykák, rémhírek tömegéről viszonylag szórakoztató és nagyon sokoldalú képet nyújt az alábbi-friss- lista:

http://ligetvedo.blog.hu/2016/03/30/baan_laszlo_13_legnagyobb_hazugsaga_a_varosligetrol_es_a_cafolat

kapcsán most még csak a licit elején járunk, a kezdeti hatvan milliárd még csak százmillióra nőtt, de mi ez ahhoz képest, hogy fasor, csónakázó tó, pihenőpark, kulturális intézmények sora lenne a mai roncstelep helyén! Ez a terület egyébként is roppantul teherbíró, hiszen egy évtizeddel ezelőtt is milyen nyugodtan viselte, amikor a Gyurcsány-kabinet kormányzati és üzleti negyedét álmódott meg ugyanerre a területre. A menetrendszerű álmódítás hétről hétre teremt némi szereplési lehetőséget a kormányzati elit mindedig méltatlanul háttérbe szorított tagjainak, mehetnek stúdióról stúdióra, adhatnak nagyvonalú interjúkat, beszélhetnek bátran és mindenféle felelősség nélkül, amit csak akarnak. Az ellenzéknek, meg az örökké akadékoskodó szakértelmiségieknek természetesen nem tetszik egyik álmom sem. De ez is tiszta haszon, hiszen önként és rendszeresen állítják ki magukról azt a bizonyítványt, amit mi már réges-régen tudtunk: hogy nincs bennük semmiféle nagyvonalúság, nem szeretnék, ha a nemzet látványosan gyarapodna, s minden jó elképzelésnek csak a kerékkötőiként szolgálnak.

(Közben azért szépen szenderedik, s kezd magához térni egy másféle Álom is, hogy t.i.: jó lenne végre már a Várban kormányozni...! A francnak van kedve minden áldott nap átjönni Budáról Pestre a használhatatlan és örökkön zsúfolt hidakon. Egyébként is, a parlamenti épületben, meg a környékén állandóan bele lehet botlani az újságírókba, ellenzéki politikusokba, saját lobbistákba - nem lehet így rendesen kormányozni. S még egy rendes terem sincs ahhoz, hogy legalább néha az ember lábtengőzhasson a szobájában. Ez a költözési álmom nagyjából már a közeli megvalósulás előtt áll, a költségeiről valahogyan kevesebbet hallani, mint a türelmes álmok várható milliárdjairól) Ennek várható költségeiről feltűnően nagy a csönd, ezért is árulkodó az alábbi összeállítás:

http://tenytar.blog.hu/2016/03/31/varfoglalas_ujabb_200_milliardot_koltunk_orban_ertelmetlen_megalomanijara

Mindeközben megkezdődött az egykori Népstadion lebontása, a helyén lesz egy korszerű, minden igényt kielégítően modern stadion, biztosan büszkék leszünk majd rá. Most még úgy számolják: kijön ez alig száz-százhuszmilliárdból. Amíg felépül, azért addig is akad még egy apró probléma: a hazai- magyar bajnoki mérkőzések látogatottsága még az elmúlt öt évben is megállíthatatlanul csökkent, pedig... Nem lehetséges még elképzelni sem, megálmodni sem annál kedvezőbb, szeretni valóbb politikai légkört, mint amit a Fidesz-kormány a hazai labdarúgás köré font. De hiába. Hiába a csodastadion Debrecennek, a Fradinak, a megátalkodott drukkernek inkább otthon nézik tévén a külföldi bajnoki meccseket.

Az idei év egyik legmegkapóbb médiaötlete az volt, amikor a 444. szerkesztősége –élve a digitális fotózás-teremtette lehetőségekkel – az egyik tavaszi forduló során összeadta a klubok által hivatalosan jelentett nézőszámot azzal, amit ők – a fényképek alapján EGYENKÉNT MEGSZÁMOLTAK. A klubok a hat mérkőzés össz-látogatottságát valamivel több, mint 13 ezer főre tették. A szerkesztőség az egyenként megszámlálás után alig több mint 9000 ezer nézőt talált-ugyanott... Tehát, még ez a kirívóan kevés és csökkenő létszám is – hazugság: <http://444.hu/2016/03/04/sokkal-kevesebben-jarnak-magyarorszagon-meccsre-mint-amit-a-klubok-hazudnak>

Szóval megy a sok-sok pénz számolatlanul a hazai sportfinanszírozásba. (Ennek részleteiről a legutolsó összegzőnkben tételesen és aprólékosan be is számoltunk. Az összegző 20. oldalán öt pontban foglaltuk össze azokat a veszélyeket, amelyek a százmilliárdos összegeknek az ellenőrizhetetlen utakon történő vándorlásából adódnak. S azt is írtuk, hogy ennek következtében törvényszerűen pattannak ki különféle botrányok.) Arra azért nem számítottunk, hogy sejtéseinket 2016 legelső napjaiban majd olyan fényesen fogják visszaigazolni, mint ahogyan Hosszú Katinka fellépése januárban kiváltotta. A magyar sportsajtó óriási erővel próbálta meg az egész botrányt Hosszú Katinka magánjellegű rigolyáinak feltüntetni. Ám, aki jobban odafigyelt, az észrevehette, hogy pontosan arról van/volt szó: hová kerülnek az eredetileg sportcélokra szánt összegek? Kik gazdálkodnak velük, és milyen ellenőrzési feltételek mellett? Pontosabban, azok hiányában.

Az álmodozás melléktermékeként az első három hónap során néhány rémálom is lábra kapott. Időrendi sorrendben a HM lepte meg a közvéleményt január 10. körül a rendkívüli állapot bevezetésének ötletével. A sorozatos európai terror-akciók következtében a felvetés nem okozhatott túl nagy meglepetést, azt azonban kevesen gondolták, hogy nálunk is ilyen kiélezett lenne a helyzet. A hevenyészett javaslat ugyanis kevésbé fordított gondot a terror-veszély pontosabb körülírására, miként a lehetséges ellenfelek meghatározására sem. Ehhez képest a bevetni kívánt eszközök használata lényegében bárkinek korlátozhatta volna a legegyszerűbb szokásait is. Ráadásul a nemzetközi gyakorlatban merőben szokatlan, hogy egy kormány ilyen hosszú időre kapjon kivételes felhatalmazást: hatvan napra... Egyszóval, a javaslatot elemi erejű felháborodás és gyanakvás fogadta. Már csak azért is, mert ezt a vázlatos elképzelést nem volt nehéz úgy értelmezni, mintha a kormányzattal szembeni elégedetlenségek megtorlására is lehetséges lenne alkalmazni. Az eredeti - igen vad - elképzeléseket ugyan gyorsan szelídíteni kezdték, de nem volt mindez túlzottan meglepő március 22. azaz a brüsszeli terrortámadást követően. Egyelőre annyit tudunk rögzíteni, hogy

a kivételes állapot meghonosítására tett legelső kísérletet ugyan le kellett venni a napirendről, de elégséges ok van annak sejtésére, hogy az idei évben erről még sokat fogunk hallani.

Nem kellett sokat várni a következő rémálomra sem. Január végén a sajtó felfedezett egy, a Lázár János nevéhez köthető előterjesztést (ME/90/2016-o sorszámmal jelölten), amely az állami bürokrácia nagymérvű csökkenését szerette volna elindítani. A napvilágra kerülő elképzelésből annyi vált világossá, hogy 73 intézményt még az idén megszüntetnének. Részben jogutód nélkül, részben a profiljukba illő minisztériumokba való beolvasztással - ami értelemszerűen létszámcsökkenéssel is együtt járna. Nem meglepő, hogy a különféle kormányzati szerveknél hihetetlen pánik uralkodott el. Rendre különféle létszám-leépítések hangzottak el, egyszer hatezer főről, másszor tízezres tömegről esett szó, s Csepreghy államtitkár még olajat öntött a tűzre azzal, amikor 2018-ig összesen 150 ezernyi államigazgatási alkalmazott leépítéséről beszélt. A legmelegpőbb mégis az lehetett e tervben, hogy jó néhány megszüntetendő intézményt éppen a Fidesz-kormányzati időszaka évei során hívtak életre. Tapasztalt megfigyelők számára nem okozott meglepetést, hogy ilyen esetekben rendkívüli erejű lobbizás és belső harcok uralkodnak el az apparátusok világában. Nincs az az erő, amely ilyen bizonytalan körülmények között a hivatalokat felelős és szakszerű munkavégzésre tudná rábírní. A szaksajtóban arra is rávilágítottak, hogy e leépítések következtében az egészségügyi, oktatási és elemi államigazgatási szolgáltatásokat ellátó rendszerek szűnnének meg anélkül, hogy bárki és bármi elvégezhetné az általuk eddig ellátott feladatokat. Március második felében az egész bürokrácia-ellenes harc viszonylag gyorsan került ki a közbeszédből, talán mert az ötlet gazdája is belátták a sokoldalú előkészítetlensége nyomán előálló károk méretei meghaladnák a várható hasznokat. Valószínű, hogy a tényleges végkifejletről csak a következő összefoglalónkban tudunk beszámolni. /A bürokrácia-csökkentő akcióra a gazdasági folyamatok elemzése során még egyszer visszatérünk, mert mindennek a gazdaság egészét érintő vonatkozásai sokkal fontosabbak, mint amit e felemás és rettentően ellentmondásos kormányzati pr-akcióból eddig politikailag ki lehetett hámozni. /

Talán azért is tűnhetett mindez el a napirendből, mert lett helyette egy még nagyobb botrány. Február 23-án, kedden kora reggel a szocialista képviselő nem tudta a hivatal nyitáskor benyújtani pártja népszavazási kezdeményezését az NVI-nek, mert tucatnyi testépítő-bajnok-kinézetű ember erőszakos fellépése megakadályozta ebben. Ráadásul az illető csoport egy ellenérdekű hölgy kezdeményezésének csalárd elsőbbséget igyekezett biztosítani - eredménnyel. Még azon a napon példátlan felháborodás és médiavisszhang tudatta ország-világgal annak esélyeit, hogy Magyarország legjobb úton jár a legegységesebb

állampolgári alapjogok erőszakos korlátozásának intézményesítése felé. Feltehetően ez az affér bírhatta rá Orbán Viktort arra, hogy két év után szokatlan, rendkívüli sajtótájékoztatót tartson. Mindenki azt hitte, hogy az előző napi botrány kapcsán lenne némi megnyugtató mondanivalója. Nos, nem így történt, hanem - ... ő is bejelentette a maga népszavazási kezdeményezését. Mégpedig a brüsszeli kvóta-szétosztás elutasítása végett. S hogy biztosra mennek, az abból is kiderülhetett, hogy a kormány megszavazott hárommilliárd forintnyi összeget a népszavazás sikerének kampányára. Utólag is nehéz eldönteni, hogy e negyvennyolc óra eseményei közül melyiket tartsuk a legnagyobb képtelenségnek. Egyrészt arcpirítónál is szegyeteljesebb volt az érintett állami szervek képmutatása, hazudozása és nyílt falazása ahhoz a törvénytörő akcióhoz, ami kedden reggel az NVI előtt történt. Másrészt azt is nehéz elhinni, hogy a kormányfő közelében ne lenne arra megfelelő szakértő, aki még időben tudott volna szólni neki, hogy nemzetközi szerződésből adódó kötelezettségről nem lehet népszavazást tartani. Harmadrészt, azt is nehéz felfogni, ha tényleg nem érti meg a reá, kormányára és tagállami státuszú országára vonatkozó nemzetközi normák, döntések természetét.

P.S: Március legutolsó napján az NVI mégis úgy döntött, hogy büntető feljelentést tesz a vitatott és váratlanul széles körben felháborodást kiváltó - azóta kopasz-akciónak elkeresztelt - botrány miatt. Nincs elegendő terünk annak felsorolására, hogy öt héttel korábban hány jogász, politikus és szakértő magyarázta napokon át: a hivatali bejáratnál egészen nyilvánvalóan erőszak történt. Az NVI-t vezető hölgy jogász végzettsége azonban legfeljebb arra volt elégséges, hogy ezt az eset megtörténte után 35 nappal belássa ő is. Addig számtalan média-fórumon bőszen bizonygatta, hogy azon a reggelen semmi olyasmi nem történt, ami miatt neki bármiféle feladata lett volna. (Még a botrány legelején őt kellett váltanom az egyik tévéstudióban, rettenetes élmény volt. Úgy viselkedett, mint egy győztes hadvezér, miközben egyfolytában mellébeszél, mindenki megvető szájalommal bánt vele, mert ordított róla a megalázó bábszerep kisszerűsége.)

Ha most, e pont végén megpróbáljuk megvonni alig nyolcvan-kilencven nap álmainak és rémálmainak egyenlegét, akkor a sok-sok értelmezési lehetőség között mindenekelőtt azon érdemes eltöprengenünk, hogy a bevezetőben megidézett kormányfői beszédek mennyire nem tartottak kapcsolatot az előző oldalakon vázolt problémakörökkel. Ha végigtekintünk az álmok/balhék évkezdeti listáján, akkor a legelső összefüggés éppen az, hogy valamennyi ügy szorosán kapcsolódik a kormányzati működéshez. Egyikükből sem lett volna botrány, ügy, kezdeményezés, ha azt a kormány nem szeretne volna kifejezetten üggyé tenni. Ehhez képest a kormányfői beszédek özőnében szinte nyomát nem látni annak, hogy személy szerint őt is

foglalkoztatnák e kérdések. Mintha kifejezetten szándékosan szeretnék megkettőzni a kormányzati szinteket: egyfelől adottak a világproblémák, azokkal kapcsolatosan kizárólag Orbán Viktor az illetékes. Másfelől pedig ott vannak a szokásos, rutinszerű kormányzati ügyek, ezekről meg beszéljen csak Lázár és Rogán. Ha tényleg ez a valós kormányzati helyzet, akkor érthető, hogy miért nem bonyolódik Orbán bele az egészségügyi, oktatási, giga-beruházási, bürokrácia-csökkentési és más kormányzati alapkérdések taglalásába. Mintha ő ezekben teljesen érdektelen kívülálló lenne. Kivéve természetesen a menekültügyet, amelyről majd egy külön pontban fogunk megemlékezni. A menekültveszéllyel olyannyira tartott kapcsolatot, hogy másról sem beszélt az egész koratavaszon. Pedig...bőven lett volna miről szólnia. A későbbi pontokban még körvonalazunk legalább féltucatnyi olyan ügyet, amelyek folyamatosan igényelték volna a nyílt kormányzati állásfoglalást.

Irodalom az álmok/rémálmok részleteihez:

Sportpénzek, olimpia, álmok:

Olimpiai álomtervek. NSz. febr. 17.

Élmunkás tér. HVG. Febr. 27.

Moszkva segíthet olimpiát nyerni. Fi. Febr. 25.

Kúriai játékok. 168 óra. Jan. 28.

Száz év magány Fi. Márc. 10.

Sportálmom luxus kivitelben. NSz. jan. 30.

Rémálmokhoz:

A feketelista. 168 óra, febr. 25

Felfalja a gyermekeit. HGV. Jan. 30.

Leáll az élet. Fi. Jan. 28.

Teljhatalom bemondásra. NSz. jan. 15.

Mi készül itt? Fi. Jan. 28.

A kivételes állapot politikája. Fi. Jan. 28.

Kopaszok a kúrián. Márc. 3.

Erővel elfojtott kérdés. NSz. febr. 24.

Hatásos blöff készül. NSZ. febr. 25.

4. Bevándorlók, beszédek, bonyodalmak és külügyek

Lassan másfél éve tart már az az állapot, amikor a hazai történések elemzésekor úgyszólván lehetetlen elválasztani egymástól a bel- és a külpolitikai viszonyokat. Ez az áttekinthetetlen összefonódás még inkább igazolható, ha a magyar kormányfő tevékenységének 2016-os évkezdését, pontosabban szólva annak dokumentálható momentumait vesszük szemügyre. Már utaltunk arra, hogy ideai beszédeiben páratlan módon uralkodott el a külpolitikai mondanivaló. Ezúttal nem fogjuk beérni azzal, hogy megidézzük és kommentáljuk a szerepléseit, hanem sokkal komplikáltabb megoldást választunk. Olyan ötrétegű elemzési

módszerrel kísérletezünk, amely eredményeinek egybegondolása révén talán sikerülhet több szempontú képeket is megalkotnunk. A következő témákat szálazzuk szét:

- beszédek,
- párhuzamosan zajló külpolitikai események,
- tágabb európai keretek,
- az orbáni világkép nemzetközi összetevői,
- a kormányzati vészreakció lépései.

4.1. A beszédekről

Február 22-én, a parlamenti szezon kezdetén a mindenkori miniszterelnök hagyományosan kér szót napirend előtt azért, hogy a T. Házat felkészítse az évad politikai kulcskérdéseinek körvonalazására. Ez a beszéd ezúttal olyanra sikeredett, mint amilyenek az egykori pártközponti „aktuális külpolitikai tájékoztatók” voltak. Meglepően hosszan ecsetelte Orbán a brit uniós népszavazás részletkérdéseit, majd az aktuális uniós vitákat. Felszólalását azonban terjedelmileg és tartalmilag is a várható migrációs veszélyekkel történő ijesztgetés uralta. Sok-sok álkonkrét, tényszerű sejtetés és még több riogatózás töltötte ki beszédidejének nagy részét. <http://www.miniszterelnok.hu/orban-viktor-napirend-elotti-felszolalasa-2016-februar-22-en/>

Február 28-án jött el a Nagy Nap. Immáron tizennyolcadik alkalommal mondhatta el Orbán Viktor szokásos „Vigadós” beszédét, ezúttal már a Várkert Bazárban. Ezt a produkciót sem fogjuk részletesen ismertetni, elég legyen az a megfigyelés, amit a kormányzattal távolról sem ellenséges Heti Válasz állapított meg: az egy órányi programból 31 perc jutott a migráns-veszély/népvándorlás/kvótafélelmek ecsetelésére, s 30 perc maradt a gazdaság/oktatás/Horthy-korszak/egészségügy/rendszerváltás stb-ügyek széljegyzet-szerű emlegetésére. Bővebb kommentár helyett itt olvasható a beszéd, illetve jó néhány reagálás, elemzés, kritika: <http://www.miniszterelnok.hu/orban-viktor-evertekelo-beszede/>

<http://valasz.hu/itthon/het-kodolt-uzenet-orban-evertekelojebol-117500>

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/a_nepvandorlast_meg_lehet_fekezni

<http://24.hu/kozelet/2016/02/28/nepszavazasok-armyekaban-ertekel-ebet-orban/>

http://index.hu/belfold/2016/02/28/europara_igent_brusszelre_nemet_mondott_orban/

<http://www.origo.hu/itthon/20160228-orban-a-veszely-neve-nepvandorlas.html>

<http://www.origo.hu/video/20160229-vegyesen-ertekeltek-orban-viktor-evterkelo-beszedet-a-tavozok.html>

16/02/29/a-legfontosabb-reszlet-orban-evterkelojerol-amire-senki-sem-figyelt

<http://444.hu/2016/02/28/orban-nem-a-klik-miatt-kell-aggodni-hanem-a-vilagvege-miatt>

<http://444.hu/2016/02/28/orban-az-evterkelon-megmentettuk-az-iskolakat-es-a-korhazakat>

http://www.portfolio.hu/gazdasag/orban_elarulta_mit_terveznek.5.227890.html

<http://24.hu/kozelet/2016/02/28/orban-evterkelojet-ertekelte-az-ellenzek/>

http://index.hu/mindekozben/poszt/2016/02/29/brusszel_g_fodor_gabor/

http://hvg.hu/itthon/20160228_G_Fodor_Gabor_Monumentalis_beszed_Orban_Viktor_elemzes_evterkelo

Egy nappal később, február 29-én, a nagykövetek előtti - szintén évente szokásos-tájékoztatójában a miniszterelnök még aprólékosabb részletekkel taglalta az Unió belső gondjait, s beszédében országonként is sorra vette a szomszédjainkhoz, illetőleg a számunkra fontos országokhoz való viszonyunk alakulását: <http://www.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-missziovezetoi-munkaertek>

http://index.hu/belfold/2016/02/29/orban_viktor_kulugyminiszterek/

http://www.portfolio.hu/gazdasag/orban_nagy_dontes_elott_all_magyarorszag.2.227904.html

http://mandiner.hu/cikk/20160229_orban_kell_valami_magyarorszag_es_orszorszag_koze

Ennek árnyékában ezekből a napokból különösen érdekes a folyamatos német párbeszéd néhány fontos részlete:

<http://www.atv.hu/kulfold/20160229-angela-merkel-kemenyen-kiosztotta-orban-viktort/hirkereso>

Bild-

interjú:http://www.miniszterelnok.hu/interju/orban_viktor_interjuja_a_bild_cimu_nemet_napilapnak

Március hetedikén, az uniós vezetők csúcstalálkozásán hajnalokig tartó küzdelmeket vívhattak a kontinens kormányfői, s nem csoda, ha a migrációs válság legfontosabb kérdéseinek némely fontos feltételéről ekkor még nem tudtak megállapodni. Ezt az estét azért hozzuk szóba, mert a magyar miniszterelnök közvetlen környezetének munkatársai néhány óra erejéig - feltehetően szándékosan és tudatosan - félrevezették a magyar közvéleményt azzal, hogy elhíresztelték: Orbán Viktor vétója akadályozta meg a kötelező kvótáról szóló uniós megállapodás létrejöttét. Másnapra persze kiderült, hogy mindez a jereváni rádió vice lehetett csupán: nem kvóta, nem vétó és nem Orbán egyedül... Ez az eset azért kell, hogy beleillesszünk a tavaszi beszéd-folyamba, mert ékesen illusztrálja azt, amit Orbán Viktor és

udvartartása minden áron szeretne elhíttetni. Azt, hogy ő már nemzetközi tényező, s előbb-utóbb Európa megmentője lesz. S a többiek csak őtána kullognak. A sajtó másnap persze észhez tért, és keresetlen kommentárokkal ekézte a trükköt:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/megallapodas_szuletett_a_hatarok_lezarasarol

http://kettosmerce.blog.hu/2016/03/07/igy_probaltak_meg_atverni_az_egesz_sajtot_es_az_egesz_orzagot_az_orban_vetoval

<http://444.hu/2016/03/08/merkel-maga-cafolta-hogy-orban-barmit-megvetozott-volna>

http://hvg.hu/velemeney/20160308_EU_csucs_Torokorszag_menekultvalsag

http://hvg.hu/itthon/20160308_A_nap_amikor_Orban_Viktor_betyarkodott_egyet_a_Facebookon

http://hvg.hu/itthon/20160308_Kamu_lehet_a_hetfoi_Orbanveto

http://kettosmerce.blog.hu/2016/03/09/orbannal_szemben_is_kitart_a_fidesz-media_abban_hogy_orban_vetozott

<http://www.atv.hu/video/video-20160308-esti-kommentar-2012-03-07>

A legutolsó /ATV-s / tételt azért illesztettem ide, mert ennek az esetnek mi is megszenvedői voltunk. Éppen beültünk a stúdióba, már elkezdtek volna a beszélgetést arról a témakörrel, amire előzőleg felkészültünk, amikor a műsorvezető hölgy kezébe odanyomtak egy cédulát: Orbán Viktor vétózott Brüsszelben...! Micsoda szenzáció... És akkor majd a Mi Műsorunk lesz az legelső, amelyik hírt ad és értékeli...a ...mit is...? Elszomorító esettanulmány mindez a hazai médiaverseny mértékvesztéséről éppúgy, mint arról, ahogyan a jelenlegi kormány képes manipulálni a hazai közvéleményt.

Jött március tizenötödike. Eddig zárójelek között hagytuk az idei első hónapok legnagyobb és leghosszabban elhúzódó tiltakozási hullámának emlegetését, mivel erről később egy önálló pontban fogunk írni. Annyit azonban most jelezniük kell, hogy a kormányfőnek erre az ünnepi alkalomra komoly versenytársa termett: az aktuális pedagógus-demonstráció. Tudhatta ezt nagyon jól ő is, s már csak ezért is keltett némi meglepetés, hogy a kormányfői ünnepi beszéd most sem kereste a tartalmi kapcsolatot a legégetőbb és mindenki által ismert problémákkal, hanem... Hanem ezúttal is a migránsválságba csavarodott bele a mondanivalóval, de mindezt megtetézte azzal, hogy a saját - történelminek vélt Európa-mentő szerepkörét - némi nevetséges historizálással összekötötte az elmúlt másfélszáz év történelmi sorsfordulóival. Így lett 2016 márciusában a kvótaellenes orbáni küzdelem éppen állása az egykori márciusi ifjak szabadságvágyának szerves folytatásává. Kapott is, hideget, meg - még hidegibbet: <http://www.miniszterelnok.hu/orban-viktor-unnepi-beszede/>

<http://444.hu/2016/03/15/orban-viktor-beszede-egy-percben-osszesuritve-igazan-riaszto?fbfanpage444+20160315+1454>

http://hvg.hu/itthon/20160315_marcius_15

http://index.hu/belfold/2016/03/15/12_pontban_hogy_mi_tortent_az_idei_marcius_15-en/

<http://www.origo.hu/itthon/percrolpercre/20160315-marcius-15-unnepseg-pedagogus-emonstracio.html>

E sorok írója is kénytelen volt az esti televíziós beszélgetésben az orbáni beszéddel hosszasan foglalatostkodni: <http://www.atv.hu/video/video-20160315-keri-laszlo-eb>

4.2. Párhuzamosan zajló külpolitikai események

A beszédek vázlatos áttekintése is azt sugallja, hogy az egész európai politikában a tavalyról idénre is áthúzódó, s még a korábbinál is nagyobb tömegekkel járó migrációs hullám-keltette gondok minden egyéb ügyet kiszoríthattak a napirendről. Ami abban az értelemben is igaz, hogy nemcsak a migráns-hullám, de az uniós döntés-képtelenség válságjegyei is újratermelődve súlyosbították a helyzetet. Tekintsünk át nagy vonalakban ama három hét legfontosabb eseményein, amelyek a főttebb megidézett Orbán-beszédek lehetséges és igen konkrét külpolitikai kereteit adhatták. Az egyes eseményeket nem fogjuk mélyebben elemezni, mert pusztán a megemlítésük, s belőlük összeálló sorozat jellege is önmagáért beszél:

- Február 12-én Rómában a Hatok, az Unió szűkebb magjának, az alapító országoknak a külügyminiszterei külön tanácskozást tartottak.
- Február 15-én a V4-ek kormányfői is külön tanácskoznak, amelyre ezúttal meghívták a macedón és a bolgár miniszterelnököket is.
 - Mindeközben Medvegyev, orosz miniszterelnök egy müncheni biztonságpolitikai fórumon arról beszélt, hogy a világ „visszacsúszott a hidegháborúba” /sic/, megkezdődött a Nyugat és Moszkva között az új hidegháború...
 - Február 16-án Bécs bejelenti a magyar-osztrák határon történő újbóli ellenőrzések szabályait. A magyar hatóságok erre fel azt közlik, hogy mi meg egy héten belül le tudjuk zárni a magyar-román határt, ha erre lenne szükség...
 - Február 17. Orbán Viktor Putyinnál jár, s utólag sem világos, hogy miért volt erre az útra szükség..? http://hvg.hu/vilag/20160218_Orban_Putyin_orosz_lapok

- Március hetedikén sor került a - már említett - brüsszeli csúcstalálkozóra, amelyen lassan körvonalazódni kezdett a törökökkel való alkutól a görög partellenőrzési terhekig számos megoldási javaslat.

Ez a meglehetősen vázlatos áttekintés is arról tanúskodik, hogy az év második hónapjában rendkívül zaklatott, ellentmondásokkal, feszültségekkel telített heteket kellett Európa vezetőinek a nemzetközi érintkezések szintjén is megélniük. S akkor azokról a gondokról még szót sem ejtettünk, amelyek a saját országaikban vártak rájuk. Ilyen körülmények között némileg érthetőbb, ha Orbán Viktor sem volt képes függetleníteni magát ettől a nemzetközi kuszaságtól, már csak azért sem, mert az iménti - két-három hetes - eseménysor mindegyik eleme nagyon is pregnáns részese egy sokkal általánosabb dilemma-sorozatnak. Annak, ami 2016-ban rátelepszik a kontinens politikai elitje egészére:

- Mi legyen a törökökkel? Meddig lehet és kell elmenni a velük való alkudozásban?
- Mi lesz az idej orosz külpolitika vezérszólama? A tavalyi agresszív/terjeszkedő/erőfitogató gyakorlat, avagy a visszakozás?
- Túléli-e Merkel a menekültbefogadási politikájára mért otthoni vereségét?
- Mi lesz Nagy-Britanniával? Marad? Nem marad?
- Lesz-e egységes uniós migráns-politika, avagy folytatódik a tavalyi maszatolás?
- Hová, kikhez igazodjanak a V4-ek?
- Képes lesz-e Amerika kilátni az utóbbi évtizedek legzajosabb kampányának füstje mögül?
- Mi lesz az olajárral? S a változások hogyan forgatják meg a nemzetközi gazdasági erőviszonyokat?

Nem állíthatjuk, hogy ez a kilenc kérdéses lista nem lenne joggal tovább szaporítható. Azt viszont igen, hogy mindezek megválaszolatlansága, s a belőlük adódó bizonytalanságok hihetetlen módon megnehezítik a megfelelő válaszok időben történő megadhatóságát. Nemcsak nemzetközi szinten, hanem az egyes országok kormányainak esetében is. Orbán Viktor nem tartozik a tétovázó, Hamlet-szerűen, nyilvánosan töprengő politikusok közé. Az imént felsorolt dilemmák túlnyomó többségére VAN saját válasza, s az sem állítható, hogy ezek a válaszok ne állnának össze valamiféle egységes világgéppé. Ez a vízió csak részben deríthető ki a nagyszámú, többnyire önmaga paneljait sűrűn ismételtető beszédeinek szövedékeiből. A vízió felfejtéshez szükséges értékelő módon áttekinteni mindazt, amit tesz, amiről dönt, s amelyeknek a következményei kideríthetőek a kormánya egyéb, igen komoly

súllyal, következményekkel járó döntéseiből is. Szerencsére, a hazai közvéleményben/közéletben mindig is akad néhány tucatnyi olyan elemző, aki nem adja fel abbéli reményét, hogy a magyar külpolitika lépéseit megpróbálja valamiféle rendszerezett, értelmezhetően rendezett képpé formálni. Még akkor is, ha maguknak a létrehozóknak többnyire sejtelmük sincs e rendszerek meglétéről. Az alábbiakban tucatnyi elemző/szerző írásainak segítségével megpróbáljuk rekonstruálni azt a világgépet, amely a jelen magyar külpolitika - s különösen Orbán Viktor - lépései mögött feltehetően meghúzódhat. (A pont végén olvasható irodalomjegyzékből tudható a felhasznált gondolatok szerzőinek névsora. Ők persze nem tehetnek arról, hogy egyes meglátásaikat a mi önkényes értelmezésünk miféle egységes rendszerré gyúrta össze...)

- Orbán Viktor az elmúlt év során *nemzetközi politikává emelte azt*, amit itthon 2010 óta belpolitikaként művelt: ma már nemcsak a nemzeti érdek védelmezője, hanem az „európai/keresztény gyökereké” is. Ahogyan a magyarokat megmentette a migránsoktól, úgy fogja Európát is megmenteni a „multikulturalitás” félrecsúszott és káros következményeitől is.
- Ez a számítása nem teljesen megalapozatlan, mert *az egész EU egyre növekvő zavarban van önmaga identitását illetően* is. A 2008-as gazdasági válság a jóléti legitimitációt kezdte ki, a 2014 óta növekvő feszültségek pedig a félévszázados békeállapotokat kérdőjelezték meg. A jelenlegi bénultság mögött roppantul mély elbizonytalanodás húzódik meg, s az ilyen helyzet kedvez mindazoknak, akik egyszerű magyarázatokkal képesek házalni.
- Az egész EU-integráció *jövője nagyon elbizonytalanodott*, senki nem tudja, milyen Unió jöhet 2020 után. Lehet, hogy minden visszafelé halad majd. S akkor e mostani években kell minél több forrást kiszedni az EU-ból, addig, amíg ez még lehetséges. Ha nem látni a hosszú távú perspektívát, akkor a rövid távon, néhány éven belüli hasznokat kell kiszedni - minél gyorsabban, s nem kell törődni a hagyományos kritikákkal.
- Az elmúlt másfél év megerősítette a Nyugat - Kelet-ellentéteket az Unión belül, és a *V4-eket egyre jobban összetömríti az erősödő euroszeptizmus*, valamint az új keletű nemzeti/populista nacionalizmus.
- A V4-ek egyre jobban együttműködnek *a NEM-ek kifejezésre juttatásában*, még akkor is, ha együttes súlyuk sem képes arra, hogy ú.n. blokkoló kisebbséggé alakulhassanak.

Ám... mindez gyorsan megváltozhatna, ha legalább egy nagyobb ország melléjük állna. (Pl... Nagy-Britannia...)

- A V4-ek az Unió lakosságának csak a 12.6. %-át jelentik, a gazdasági teljesítményük még kevésbé jelentős: az EU GDP 5.2%-a... Ám *a szavazati arányuk, valamint a fejlesztési pénzekből való részesedésük ennél sokkal nagyobb arányú.*
- Mostani közös fellépéseik egyelőre eltakarják azokat *az elválasztó vonalakat*, amelyek az egyes V4 -országok között igen jelentősek lehetnek akkor, ha nincs, nem lesz közös „brüsszeli” ellenségképük: /energiapolitika, kisebbségi problémák, az orosz-viszony, az euro-övezethez való viszony/.
- Jelenleg valamennyinek *kapóra jön a migráns-válság*, mert erre hivatkozva erősíthetik meg rendpárti, demokrácia-csorbitó törekvéseiket, és levezethetik a rendszerváltás elmaradt csodái miatti kudarcok tömegélményeit.
- A migrációs kihívás eltúlzása arra is jó, hogy *erre hivatkozva lehetséges* a kisebbségi/emberjogi/alkotmányos-jogállami akadályokat, aggályokat legitim módon felpuhítani, és az egyéb – versengő - identitásokat a vélt többség érdekeire hivatkozva elnyomni.
- S éppen ez az utóbbi fordulat takarja el annak a jelentőségét, hogy a V4-ek is csak egy megerősödött, sokkal hatékonyabban integrálódó Európai Unió keretei között tudnák a maguk - ilyen természetű - hosszabb távú civilizációs deficitjeiket ledolgozni. Na éppen ez az a metszet, amelynek *fel nem ismerésében*, jelentéktelenítésében a mostani Orbán/Fico/Kaczynski- típusú politikusok nagyon is képesek együttműködni.
- A mostanság felvirágzó V4- együttműködésnek ez a retrográd/pillanatnyi hatalmi érdekeket mindennél fontosabbnak gondoló vonásai azok, amelyek *Orbán Viktor számára is vonzóvá tették a regionális politizálás lehetőségeit.* Zavartalanul lehet mindazt kibontakoztatnia, amit nemzeti keretek között már nagyon is jól bejártott.

Írások a külpolitikai víziók értelmezéshez:

Huncik Péter: Késmárk felől fúj a kabuli szél. NSz. jan. 16.

Juhász Attila - Zagt Edit: A visegrádi négyek és az illiberalizmus. ÉS. febr. 5.

Losonczi Miklós: A visegrádi csoport országai és az EU. És. febr. 12.

Orbának mennie kell. MNCs. febr. 11.

Egyedül, bután. MNcs. febr. 18.

Kimaradunk Európából? 168n óra, febr. 18.

Oldás és kötés. Európa jövője. Figyelő, febr. 18.

Tamás Pál: Párhuzamos peronizmus. NSz. febr. 20.

Dackorszak, Magyar érdekek az EU-ban Fi. márc. 10.

Merkel cáfolta meg Orbán vétóját. NSz. márc. 9.
Lengyel László: Harag vagy belenyugvás. NSz. márc. 19
Ágh Attila: Bánatos regionális körkép. ÉS. márc. 25.
Váltóláz. Jobboldali kritikák a magyar külpolitikáról. HVG. ápr. 2.
A meztelen diplomata. Fi. márc. 31.

Mindebből egyértelműen vezethető le az a fajta törekvés, amelynek jegyében e válságos helyzetben a nemzeti kormányoknak nemcsak a felelőssége nőtt meg, hanem azt is meg kell értenie mindenkinek, hogy e válság hatékony megoldása során e kormányok joggal követelhetnek maguknak a korábbiakhoz képest összehasonlíthatatlanul szélesebb döntési jogokat, a kivételes helyzetekhez mérhetően különleges rendelkezési, cselekvési lehetőségeket. A magyar kormány nem is sokat habozik e téren. Mint már erre utaltunk, még januárban a HM képviselőiben igyekeztek megteremtetni e kivételes állapot jogi feltételeit. A felháborodás és elutasítás – akkor még - olyan erejű lett, hogy jobbnak látták, ha egy időre ezt a kérdést leveszik a napirendről.

Március 9-én, azután némi meglepetést keltett, amikor a kormány a 41/2016-számú rendeletével az egész ország területére kihirdette azt a válsághelyzetet, amely tavaly szeptembertől csak a déli, határ menti megyékre volt érvényes. Természetesen az indok ezúttal is a tömeges bevándorlás következtében előállt válsághelyzet volt. A nem túl meggyőző kormányzati érvelések szerint a balkáni útvonal-változások következtében merőben új helyzet alakult ki, s ebben olyan veszélyek is valószínűsíthetőek, amelyek korábban nem álltak fenn. A rendelet ezt a vészhelyzetet szeptember közepéig tervezi fenntartatni. A média némi megdöbbenéssel kezdte értelmezni az új helyzetből adódó lehetőségeket: lakásokba való bejövétel, lakosság-mozgatása, járművek igénybe vétele, s még ezer olyan hatósági önkényeskedési lehetőség, amelyekre az ötvenes évek óta nem volt példa. Az időzítés kapcsán némi iróniával utalhatunk arra, hogy – mindössze egy nappal voltunk túl annak a kapitális blöffnek a lelepleződésén, amelyről már írtunk: a megalapozatlanul megünnepelt orbáni vétót valahogy nagyon gyorsan el kellett felejtetni...S még valami. Jogvédő szervezetek, így pl. a Magyar Helsinki Bizottság szeretne volna megtudni az ország egészére elrendelt válsághelyzet kihirdetésének az indokait. Az elrendelő szervezetektől - egy hónap elmúltán... - azt a választ kapták, hogy „*a válsághelyzet elrendelésre vonatkozó indítvány tíz évig titkos.*” Ehhez már nagyon nehéz bármit is hozzátenni.

Net- források a vészhelyzetről:

http://index.hu/belfold/2016/03/09/az_egesz_orzagra_migracios_valsaghelyzetet_hirdet_a_kormany/

http://index.hu/belfold/2016/03/09/a_kormany_sajat_szabalyai_szerint_nem_hirdethetett_volna_valsa_ghelyzetet/

<http://444.hu/2016/03/09/a-kormany-migracios-valsaghelyzetet-hirdetett-az-egesz-oroszagra>

<http://444.hu/2016/03/09/a-kormany-a-sajat-farkaba-harapo-ervelessel-hirdetett-orzagos-valsaghelyzetet>

http://hvg.hu/itthon/20160310_orzagos_valsaghelyzet_rendelet

S aztán március 22-én bekövetkezett a brüsszeli tragédia. E naptól kezdve természetesen elveszett bármiféle józan érvelési lehetőség, esély nem nyílhatott annak megvitatására, hogy van-e szükség és kell-e még vitatkozni a kivételes állapot érdekében meghozandó alkotmánymódosításról. Másnap, szerdán Orbán Viktor rekord-sebességgel összehívta operatív törzsét, majd utasította Pintér Sándor belügyminisztert, hogy a következő kormányülésre tételesen dolgozza ki mindazon intézkedéseket, amelyek a rendkívüli jogrend bevezetéséhez szükségesek. Azonnal megkezdtek az összes ellenzéki erővel való tárgyalásokat, mivel az alkotmány módosításához szükséges kétharmadhoz legalább két ellenzéki támogatóra is szükség lesz. A hét végén már a belügyminiszteri javaslatokat is meg lehetett ismerni. Nagyon nagy meglepetés nem érhetett bennünket, a jogkorlátozó, kivételes szabályok elsöprő többségéről már a januári elképzelésekből is értesülhettünk. Ezúttal aligha lesz komoly akadálya annak, hogy valamikor április elején a parlament ne fogadja el a hatodik - sokáig véglegesnek tűnő...- alkotmány-módosítást. Végre az lesz, amit Orbán Viktor oly régen szeretett volna már látni. Kivételes állapot...³

P.S. Az április 2-ai HVG címlapja ezzel a felirattal jelent meg: MI VAN MÉG A PALKIBAN? */Rendkívüli jogkörök a kormánynak/* A címlapon egy állig felfegyverzett 'Joker' látható, akit, ha megfordítanak, akkor is ugyanaz a személy lenne... S a lapban olvasható is egy öt oldalas összeállítás - *Túlhatalmi mámor* - címmel. Ebben felsorolják azt a

³ A közvélemény megdolgozása viszont várakozáson felüli sikerességgel zajlott. A TÁRKI másfél évtizede méri - évente - a hazai idegenellenesség mértékét; a legutóbbi vizsgálatuk szerint az idegenekkel szembeni gyűlölet 2016 elején elérte azt a mértéket, amelyhez foghatót még soha nem regisztráltak. Egy éven belül 14%-kal nőtt ez a mutató... Magyarország ebben is jobban teljesített: <http://nol.hu/belfold/idegenellenesseg-idegenek-nelkul-1609325>

legfontosabb tizenkét rendkívüli intézkedést is, amelyet a terrorfenyegetettségre hivatkozva meg lehet majd tenni. Szép új világ lesz, az biztos.

5. Pedagóguslázadás

Az idei március 15-én a megszokottnál sokkal mérsékeltebb érdeklődés előzte meg a kormányfő ünnepi beszédét. Talán azért, mert néhány héten belül ez már a sokadik olyan megszólalása volt, amelynek előre sejteni lehetett a tartalmát: ezen az ünnepen is megmenti majd népét az újkori népvándorlástól. (Így is lett.) Talán azért, mert a két hónapja halmozódó pedagógus-tiltakozásokhoz ezúttal már egyéb társadalmi csoportok is csatlakoztak, s a többség inkább az ő délutáni demonstrációjuk hatására volt kíváncsi. (Így is lett.) Pedig az előjelek nem voltak túl kedvezőek. Az időjárás-jelentések eleve katasztrofálisan rossz körülményeket jósoltak. (Így is lett.) A kormányzati média - mondhatni, hogy már hetek óta - a demonstráció kulcsfiguráit minden elképzelhető eszközzel megpróbálta hitelteleníteni, rossz hírbe hozni. A végeredmény mégis az lett, hogy a szakadó eső, a hideg szél, s az intenzív ellenpropaganda ellenére olyan tömeg gyűlt össze a Kossuth téren, amelyre a rendszerváltás negyedszázada során is csak ritkán volt példa. S nemcsak a tömeg mérete, eltökéltsége, de a demonstráció hangulata, stílusa, a megszólalók sokszínűsége mind-mind azt üzenté: ez a haragos tömeg nemcsak, hogy nem fél, de nem is hajlandó meghátrálni.

A tüntetésről a korabeli netmédiában bőséges terjedelemben tudósított:

<http://www.atv.hu/belfold/20160315-nezze-meg-a-tegnapi-pedagogus-demonstracio-osszefoglalajat-itt/hirkereso>

<http://nol.hu/belfold/hatalmas-tomeg-a-hosok-teren-percrol-percre-a-pedagogusok-tuntetesrol-1606433>

http://index.hu/belfold/2016/03/15/a_tanari_munkabeszuntetes_az_elmult_evok_legokosabb_kormanykritikus_huzasa/

http://index.hu/belfold/2016/03/15/12_pontban_hogy_mi_tortent_az_idei_marcius_15-en/

<http://www.origo.hu/itthon/percrolpercre/20160315-marcius-15-unnepseg-pedagogus-demonstracio.html>

http://hvg.hu/itthon/20160316_Melyik_habonyi_cselet_veti_be_a_kormany_Pukliek_ellenhttp://hvg.hu/itthon/20160315_buki_tuntetes_video_kalvin_ter

<http://444.hu/2016/03/15/orban-viktor-beszede-egy-percben-osszesuritse-igazan-riaszto?fbfanpage444+20160315+1454>

Hogyan jutottunk idáig? Melyek azok a mozaik-darabok, amelyek összerakásával hat év után először lehet alappal azt állítani, hogy szociológiai értelemben - az Orbán-kormány ténylegesen elvesztette a kétharmados támogatottságát? Bármit is mutatnának a rendszeres - pártváltásokon alapuló - közvélemény-kutatások. A válaszáért valójában 2013 év elejéig, vagyis háromévnit kellene visszalapoznunk, egészen addig, amikor az új oktatási szisztémát felállították. Ezt a hosszadalmas kerülőt azonban azért nem kell megtennünk, mert az elmúlt néhány hónap eseményei az elmúlt évek legfontosabb következményeit amúgy is koncentráltan tartalmazzák. Nézzük tehát a közvetlen előzmények szűkebb kronológiáját:

- November 24-én, Miskolcon a középiskolás tanárok szakmai fórumot tartottak, ahol összefoglalták az oktatásban halmozódó feszültségek, gondok, problémakötegek legszembetűnőbb csokrát, majd a Hermann Ottó Gimnázium erre feljogosított képviselője - Pilcz Olivér - a szolgálati út előírásainak megfelelően panaszait elküldte a felügyeleti szerveknek. Ám egy hónappal később, érdeklődésük nyomán, az derült ki, hogy érdemben sehol nem törődtek a kifogásaikkal. Mivel újabb kísérletük sem járt sikerrel, ezért január elején úgy döntöttek, hogy nyilvánosságra hozzák a panasz-listájukat. A *Tanítanék Mozgalomnak* napokon belül meglepő méretű támogatottsága teremtődött. Két hét múlva már több mint húszezren, s hatszáz iskolából testületileg támogatták a mozgalmat. A naponta növekvő népszerűség láttán a kormányzat sem tehetett úgy, mintha semmi sem történe.

E folyamat lépéseit és hátterét pontosan végig lehet követni az alábbi írásokból:

Nehezen nevelhetők. HVG. jan. 16.

Ne féljete! 168 óra, jan. 21.

Gyűjtőpont. Fi. jan. 26.

Krétaörök. MNcs. febr. 4.

- Január 23-án Balog miniszter szűkebb vezetői stábjával kiült a nyilvánosság elé, s meglehetősen semmitmondó, a problémákat és a mozgalmakat kicsinyíteni törekvő sajtótájékoztatón ismertette a felügyelő tárca hivatalos álláspontját. Az érintettek számára világossá vált, hogy a minisztériumi vezetés nem képes, vagy nem akarja megérteni a panaszok lényegét. (Jegyezzük meg jól ezt a dátumot: november 24-től

két hónapra volt szüksége a minisztériumi vezetésnek arra, hogy észrevegye: komoly baj van, s nem tehetik meg, hogy semmit sem reagálnak...)

Id: Hátrál vagy terel a kabinet? NSz. jan. 25.

- Azt viszont hamar megértették, hogy Miskolcon a helyzet elodázhatatlanná vált, s a korábbi semmittevéshez képest meglepően gyorsan reagáltak arra a hírre, hogy az iparvárosban február 3-ra nyílt demonstrációt hirdettek az elégedetlenek. Balog miniszter lenn is termett íziben, hátha meg tudja előzni még az országos botrány hírét. Január 27-én megérkezett Miskolcra, hogy szakmai fórumon találkozzék az elégedetlenkedőkkel. Ez a kísérlet a maga kicsiségében gyémántszerű összefoglalása, tükrö a hat éve tartó kormányzati konfliktus-kezelési kultúrának, s főként erre tekintettel szánunk néhány sort eme esemény sűrített leírására:

Már az is bájos mozzanat, hogy a miniszteri találkozóra a város fideszes polgármesterének invitálására került sor. Mivel az oktatási reform egyik alapvető pontja éppenséggel az volt, hogy kivették az önkormányzatok kezei közül az oktatási intézményeket. Na... mindegy... ha maguk az érintettek sem értik a saját reformjuk lényegét, akkor - nincs mit tenni. A találkozóra a Városházán került sor, ahová a meghívottak úgy juthattak be, ahogyan az arra érdemesítettek a városi vezetés meghívóját megkapva, előzetesen regisztráltatták magukat. Tehát: a város fideszes polgármestere döntötte el, hogy kik lehetnek érdemesek a szakminiszterrel történő eszmecserén való részvételre. (Nem tűnik túlzottan kockázatkereső politikusnak... Tiszta Kádár-kor...) Az előzetes regisztráció alapján megjelentek ötpercnyi bevezető sajtónyilvánosság után vehettek részt a fórumon, ahol kaptak 45 percet panaszainak ismertetésére, majd a miniszter is 45 percben emlékezhetett meg az előző hat év sikeres oktatáspolitikájáról, s maradt még némi ideje a nehézségek ecsetelésére is. Mindeközben természetesen tett néhány önkritikus megjegyzést is. A hatás és a következmény az lett, amit magunktól is kitalálhattunk: a tiltakozni készülők semmi olyasmit nem hallhattak, ami eltéríthette volna őket az egy héttel későbbben megtartandó demonstrációtól. Az esti média pedig bemutathatta a találkozó sajtónyilvános részén felvett vágóképeket: íme, a kormány, amely a helyszínen is képes kezelni a problémákat. A legérdekesebb reakciókat Balog minisztertől lehetett hallani, aki e fórumon értesült az oktatás néhány olyan napi örültségéről, amelyet éppen az ő minisztériuma zúdított a százezres pedagógus-társadalom nyakába.

- Február 3-án, borzalmas időjárási körülmények közepette, megtartották a helyi demonstrációt, több mint ötezren vettek rajta részt, s ami utólag elgondolkodtató: tíz másik városban is sor került szimpátia-tüntetésekre (pl. Szegeden és Pécsen is), pedig a legtöbb helyszínen a helyi szervek mindent megtettek ennek elkerülhetőségéért.

A részletekért ld:

Balog elcsodálkozott, mik történnek az oktatásban. NSz. jan. 28.

Kritikus tömeg a túltolt bicikli ellen. NSz. febr. 4.

Lázadás és ellenállás. 168 óra, febr. 4.

- Ezen a ponton talán nem ártana nagyon röviden összefoglalnunk: mi baja lett a pedagógusoknak? Mitől és miből lett elégük, és miért pont most? A január végi/február eleji országos szaksajtó ekkor már megkülönböztetett figyelemmel kezdte taglalni az oktatási feszültségeket, ezért talán annyi is elég, ha a széles körben ismertté vált gondok legfontosabbjait széljegyzet-szerűen felsoroljuk:
 - o A beharangozott és ezerszer emlegetett fizetés-emelésekkel lényegében átvették a pedagógus-társadalmat, a munkaterhek aránytalanul megnöttek, az óraszámok kiszámítási módja igazságtalanná vált, képtelen méretű és fölösleges adminisztratív munkákra kényszerítik őket, a helyi vezetői önállóság kiirtása nyomán eltűnt a rendszerből a döntési felelősség, a létrehozott KLIK-ben semmi sem működőképes, pénz semmire sincs, minőségi munkát nem lehet végezni, áttekinthetetlen és értelmetlen centralizáció történt a tankönyv-piacon - ami már nem is piac... stb....stb. Az az igazság, hogy e panaszok elsöprő többségét 2013 elejétől lehetett hallani, de nem volt mögöttük olyan komolyabb politikai nyomaték, amelynek következtében bárhol, bárki komolyan is vette volna azokat. 2015 őszén azonban történt még valami, s a véleményem szerint ez a „valami” lett a sokszor hiányolt banánhéj:
 - o Az újonnan felállított „tanfelügyeleti rendszer” keretében elkezdtek és szeretnék volna minél gyorsabban keresztülhajsolni az egész magyar pedagógus-társadalom újraminősítését. A sebtében felállított rendszer azonban erre teljesen alkalmatlannak bizonyult. Nyolc kompetenciát kellett volna 77 indikátor segítségével keresztülvinni minden egyes minősítés esetében. Előre látható volt, hogy olyan áttekinthetetlen tömegű, feldolgozhatatlan információ keletkezne, amelyet soha, sehol, senki nem lesz képes értelmesen felhasználni. A valamiféle központban történő nyilvántartás azonban éppen elegendő félelemre adhatott okot. Ráadásul az országban számos helyen az derült ki,

hogy a minősítést végzőknek még az a képzettsége, szakirányú végzettsége sincs meg, amivel a minősítendőek rendelkeznek. E napi szintű konfliktusokból aztán előbb-utóbb olyan erejű, a legelemibb szakmai-emberi önérzetet sértő szituációk tömege alakult ki, amelynek következtében igen sokan azt mondták: Elég volt...! Véleményem szerint ez volt az az elképzelhetetlen nagyságrendű politikai hiba, amit a kormányzat elkövetett: Elemi önérzetükben sértették meg azokat, akik már amúgy is évek óta becsapottnak érezhették magukat. Aki ezt nem érti, annak az sem lehet világos, hogy miért válhatott a folyamatos pedagógus-demonstrációk átfogó/visszatérő jelszavává: nem félünk... nem lehet minket megfélemlíteni...

A felgyülemlett problémákról jó áttekintést adnak az alábbi összegző írások:

Abszurd dráma szereplői vagyunk./Nagy Erzsébet/ HVG. febr. 6.

Kevés lesz a tisztáldozat. NSz. febr. 8.

Inkább beszéljünk róla! MNcS. febr. 11.

Buktatás után. HVG. febr. 13.

Ez csak a kezdet. Fi. febr. 11.

Radó Péter: Pedagógustiltakozás: romok a romokon. ÉS. febr. 18.

- Nagyjából ez lehetett az a pont, amikor a kormány kezdte észrevenni, hogy mindezt nem lehet majd a szokásos - egymást kijátszó, időhúzó, alaptalanul ígérgető - módon megoldani. Február hatodikán hirtelen elcsapják Czunyinét, s kinevezik kvázi oktatási miniszternek azt a Palkovicsot, aki egyszer már a felsőoktatási diáklázadást sikeresen leszerelte. Sebtében meghirdetik, összehívják azt a Köznevelési kerekasztalt, amit már évek óta megtehettek volna. Igaz, a megszokott módon: azaz odahívják a maguk teljesen inkompetens vazallus-szervezeteit, valamint a tényleg érintettek egyikét-másikját. Hátha majd összevesznek egymással. A tanácstalanság egy ideig valóban jellemző, de valami megváltozhatott, mert az érintett szakszervezetek ezúttal mégis inkább a munkavállalók, azaz a „lázadók” oldalára álltak. Ez azért meglepő, erre a kormány sem volt felkészülve. Február 13-án el is kezdi munkáját a Köznevelési Kerekasztal, s az is kiderül, hogy Palkovics valóban sokkal nagyobb formátumú szakpolitikus, mint amilyenek Balog és Czunyiné együttesen voltak.

A részletekről: A kerekasztal napszámosai. HVG. febr. 6.

Kevés lesz a tisztáldozat. NSz. febr. 8.

- Ám a másik oldal is sokat tanult az előző évek kormányzati trükközéséből, ők meg elkezdik szervezni a Civil Közoktatási Platformot, amelynek keretében elkezdnek megtanulni együttműködni az újonnan megalakult szakmai mozgalmak, a hagyományos szervezetek, valamint a közben felfedezett szakértők is. Február 13-ra hirdették meg azt a demonstrációt, amelyre - megint csak, szinte az egész tavaszon így volt - páratlanul kedvezőtlen időjárási körülmények között került sor. És mégis... Hihetetlennek tűnt, hogy hideg esőben, esernyőkkel felszerelve több tízezen hajlandók lesznek kimenni a Kossuth térre, s mégis így történt. Az is meglepetés volt, hogy nem a megszokott pártok megszokott szólami hallatszottak, hanem a szónokok a maguk szakmai érveit mondták el olyan nyelvezettel, amelynek közönsége sokkal szélesebb körű lehet, mint amelyre a jelen ellenzék számíthatna.

A 2016. februári pedagógustüntetésről:

<http://magyararancs.hu/nagytotal/kihagyhatatlan-kep-igy-meg-nem-latta-a-kossuth-teret-98230>

https://www.youtube.com/watch?v=d4aEZYNA_0g

<http://www.atv.hu/belfold/20160215-pedagogus-tuntetes/hirkereso>

http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20160215_TGM_Ot_perc_hallgatas?s=hk

<http://nol.hu/velemenyy/valasz-1601559>

<http://nol.hu/belfold/ha-kell-kikenyszeritik-a-valtozast-a-harcolo-mozgalmarok-1601551>

- Március 15-én már együtt szerepel, együtt szervez és szólal meg valamennyi tényező: a szakszervezetek, a szakmai szervezetek, a mozgalmak, és a szakértők. Ráadásul képesek a többi, szintén elégedetlen nagycsoport képviselőivel is együttműködni. Mindeközben a kormány úgyszólván naponta változtatja álláspontját az egyik kulcskérdés kapcsán: mi legyen a KLIK-kel. A tiltakozók hallani sem akarnak a „megreformálásáról”, a kormányzati vezetők pedig sokáig presztízskérdést csinálnak belőle. Egészen addig, amíg nevéssé nem válnak. Nagyjából eddig jutottunk március végéig, s a lehetséges, további fejlemények innét számos irányba vezetnek.

A KLIK hányatott sorsáról és a hetente változó kormányzati álláspontról kimerítő áttekintést ad az alábbi összeállítás:

http://hvg.hu/itthon/20160401_Megszunik_bovul_60_kicsive_alakul_tiz_mondat_a_Klikrol?s=hk

Kicsengettek a KLIK-nek. NSz. márc. 23.

A február vége után kibontakozott fejleményekről alapos áttekintések olvashatóak:

Hosszútávfutás. Hol tart a magyar oktatás? HVG. márc. 12.

Csattanós ütközés vagy néma lehangolás. Tanárok ultimátuma. FI. márc. 24.

Polgári engedetlenségi órát tartanak. NSz. márc. 25.

Újra divatba jött a kockás ing. NSz. márc. 26.

Április elején ott tartunk, hogy a pedagógus-lázadás tovább folytatódik. Március 30-án egy óras figyelmeztető demonstrációt szervezett a Tanítanék Mozgalom, s a kormányzat szerint ezt nem követték tömegek. A szervezők meglátása szerint viszont igen, mert több száz iskola és sok ezer pedagógus vett benne részt annak ellenére, hogy a felügyeleti szervek minden lehetséges eszközzel megpróbálták útját állni a megmozdulásnak. Nehéz ez ügyben döntőbírónak lenni, mert nincs összehasonlításra alkalmas mérce. Ilyen jelegű tiltakozó mozgalmakkal még csak most kezd ismerkedni a magyar társadalom, úgyhogy, a magunk részéről inkább annak adnánk hangot: a lényeg az, hogy a tiltakozási hullám nem állt le. http://hvg.hu/itthon/20160401_Orszagos_sztrajk_tanarok_PDSZ_PSZ_Tanitanek_Mozgalom

E szerdai demonstráción, az utcán hallottunk egy érdekes szempontot: miszerint e mozgalom dinamikája mögött alapvető fontosságú az a tény, hogy az elmúlt húsz évben a középiskolák tanári karaiban hatalmas színvonal-emelkedés, generációs csere ment végbe, s tízezerrel jelentek meg az olyan felkészült, tájékozott és európai attitűdű tanárok, akikhez hasonlókat korábban legfeljebb a nagyobb egyetemek oktatói karaiban lehetett érezni. Különösen igaz mindez a nagyobb hírű és népszerűbb gimnáziumokra, a nagyvárosokban és a fővárosban működő iskolák többségére: Nem véletlen, hogy az új mozgalom élvonalában éppen ez a fiatalabb, s a jó teljesítményt nyújtó csoport vált a kulcsszereplővé. (Bánfalvi István, egykori szociális minisztériumi államtitkár szíves közlése...)

5.1. Közbenső, végső tanulságok

A legutóbbi három-négy hónap fejleményei nyomán tucatnyi fontos következtetést lehetne levonnunk. S természetesen, se szeri, se száma az olyan jellegű írásoknak, amelyek mind-mind e közös tanulságokat keresgélnek. Egyelőre megelégszünk néhány olyan megállapítással, amelyek ellenőrzésére későbbi elemzéseink során még visszatérhetünk:

- A kormány nem akar meghátrálni, mert eddig ezt szinte soha nem kellett megtennie, ezért ezt a konfliktus-zónát sem szeretné vereséggel zárni. Tárgyalni fog, de engedni

nem nagyon. Trükközni fog, mert az egész ügyet végső soron kizárólag a választói magatartás szemszögéből fogják érzékelni.

- A pedagógusok egyetlen esélye az lehet, ha képesek lesznek fenntartani a tartós nyomásgyakorlást. Ennek megszervezésében és újabb ötletek kitalálásában az elmúlt három hónapban máris több politikai innovációt tudtak felmutatni, mint az ellenzéki pártok hat év alatt együtt, összesen. Nagy kérdés, hogy meddig tudnak kitartani. Ha a tanév végéig sikerülne, akkor ez merőben új belpolitikai helyzet kialakuláshoz is vezethetne.
- Ehhez arra lenne szükség, hogy a mozgalom+intézmények+szakértők+média-négyszöget továbbra is képesek legyenek működtetni és a saját felügyeletük alatt tartani. Ha megtanulják e négy terület koordinálását, akkor ők lehetnének a hazai politikai részvételi mező megújításának olyan új és jelentős tényezői, amelyre negyedszázada nem volt példa. Ha mindez nem sikerül, akkor részben felmorzsolja őket a kormányzati rutin, részben pedig elnyelik őket a vergődő és fogyatkozó bázisú ellenzéki szervezetek.

Szóval, lehet még mindez egy vadonatúj politikai hullám kezdete is, de.... lehet az is, hogy a lappangó, s véletlenszerűen elő-előtörő elégedetlenkedések utolsó nagyobb hulláma volt. Most még minden nyitva van.

II. Gazdasági kérdések

1. Átfogó értékelés a 2015. évi makrogazdasági folyamatokról

2016 első negyedében majdnem minden fontos nemzetgazdasági mutató megjelent a 2015-ös esztendőről, bár ezek közül a GDP és a beruházások adatát még előzetesnek kell tekintetünk (és értelemszerűen a belőlük képzett mutatókat is).

Elemzésünkben a legfontosabb makrogazdasági adatokra koncentrálna foglaltuk össze elemzésünket.

1.1. Gazdasági növekedés

2015-ben a magyar gazdaság az előző évinél lassabban, az előzetes adatok szerint 2,9 százalékkal növekedett. Ezzel az ütemmel végre utolértük és némileg meg is haladtuk a válság előtti szintet – igaz, lemaradva a felzárkózási célnak tekintett német gazdaságtól és közvetlen versenytársainktól.

A növekedés zöme a foglalkoztatás bővülésének volt a következménye, nemzetgazdasági szinten a termelékenység mindössze 0,3 százalékkal nőtt, ami arra utalt, hogy a magyar gazdaság továbbra is extenzív növekedési pályán fejlődött.

A növekedéshez való hozzájárulás szempontjából 2014-hez képest jelentősen átrendeződtek az arányok. A szolgáltatásoké több mint megduplázódott, ezen belül is a háztartások keresletéhez közvetlenül kapcsolódó kereskedelmi, vendéglátó-ipari cégek hozzáadott-értéktermelésének súlya nőtt kiugróan. S míg 2014-ben az állami szolgáltatások levonást jelentettek a növekedésből, 2015-ben erősítették azt. A mezőgazdaság negatív hozzájárulását alapvetően a kedvezőtlen időjárás okozta gyenge terméseredmények váltották ki. Az ipar súlya viszont nőtt. Az építőipar egyharmadra visszaeső növekedési hozzájárulása az uniós források felhasználásának csökkenését tükrözte.

1. táblázat

A GDP-alakulás ágazati összetevői

Ágazat	Előző év = 100 %		Hozzájárulás a GDP-hez, %-pont	
	2014	2015	2014	2015
Mezőgazdaság	113,9	87,1	0,5	-0,5
Ipar	106,7	106,3	1,5	1,4
Feldolgozóipar	107,0	107,1	1,3	1,4
Építőipar	112,3	102,9	0,4	0,1
Szolgáltatás	101,4	102,8	0,8	1,5
Keresk., szálláshely-szolg. vedégl.	104,3	105,7	0,4	0,6
Szállítás, raktározás	102,4	101,7	0,1	0,1
Infokommunikáció	101,4	102,9	0,1	0,1
Pénzügyi biztosítás	97,1	99,8	-0,1	0
Ingatlanügyletek	99,6	101,1	0	0,1
Szakmai tud. műszaki tev., admin. szolgáltatás	105,8	105,6	0,4	0,4
Közig, védelem, tb, eü, szoc. ellátás, oktatás	97,9	100,6	-0,3	0,1
Művészet, szabad idő, egyéb szolgáltatás	104,3	106,0	0,1	0,2
Bruttó hazai termék	103,7	102,9	3,7	2,9

Forrás: KSH

Jelentősen változtak a növekedést keresleti oldalról húzó tényezők is. Míg 2014-ben a növekedést megközelítően kétharmados arányban a beruházások adták, amit kb. 40 százalékban a fogyasztás egészített ki, a nettó export pedig levonást jelentett, addig 2015-ben

a fogyasztás és a nettó export lett a domináns. A beruházások szerepének visszahúzódása kedvezőtlen a versenyképesség és a távlati növekedés szempontjából.

2. táblázat

A GDP-alakulás - keresleti oldalról

Felhasználási forma	2014	2015
Háztartások fogyasztási kiadása	101,8	103,1
Természetbeni juttatás kormánytól	100,1	100,5
Természetbeni juttatás nonprofittól	103,2	100,5
Háztartások tényleges fogyasztása	101,5	102,6
Közösségi fogyasztás	105,8	100,6
Végső fogyasztás	102,1	102,3
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	111,2	101,9
Bruttó felhalmozás	111,3	100,5
Belföldi felhasználás	104,2	101,9
Export	107,6	108,4
Import	108,5	107,8
GDP	103,7	102,9
Nominális GDP	32.179,7	33.711,8

Forrás: KSH

A nominális GDP – a módosított ESA 2010 adatok szerint – 2015-ben 4,8 százalékkal emelkedett és 33.711,8 milliárd forintot tett ki. Ez azt jelentette, hogy a KSH 101,8 százalékos implicit árindex-szel számolt, ami a múlt évi általános deflációs környezetben élénk fantáziára utalt.⁴

1.2. Beruházások

Nagyot zuhant 2015-ben a beruházások dinamikája; az előző évi húsz százalékot közelítő mértékkel szemben lényegében stagnálás mutatkozott. Ám a stagnálás is csak annak volt köszönhető, hogy a még utoljára felhasználható 2007-2013 közötti uniós források fokozott lehívása az utolsó negyedévben felpörgette az állami fejlesztéseket. Kedvezőtlen fordulatra utalt a feldolgozóipari beruházások zuhanása és általában is az, hogy a versenyszektorbeli fejlesztések rátája nem érte el a válság előtti szintet sem. Az állóeszköz-fejlesztések tíz ágazatban estek, lényegében ott, ahol az uniós pénzek nem tudták motiválni a döntéseket.

⁴ Megjegyezzük, hogy már a 2014. évi deflátort is jelentősen magasabbnak tartottuk annál, mint ami a részadatokból kirajzolódott. Ennek hangot adva a HVG-ben a KSH beperelte a hetilapot, ám a hivatal az utolsó tárgyalás előtt, 2015 végén elállt a pertől.

Beruházások alakulása nemzetgazdasági ágak szerint*
(előző év = 100 %)

Ágazat	2012	2013	2014	2015
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	98,1	112,4	118,9	70,7
Bányászat, kőfejtés	76,1	65,9	153,2	77,0
Feldolgozóipar	104,9	103,1	109,6	94,0
Villamos energia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	61,4	82,6	109,2	121,0
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződés-mentesítés	89,4	177,5	134,2	124,0
Építőipar	90,7	121,3	124,5	92,4
Kereskedelem, javítás	97,5	103,3	105,5	91,2
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	97,6	119,7	141,3	102,0
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	93,6	112,3	134,8	82,1
Információ és kommunikáció	110,9	91,7	113,9	107,6
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	62,7	96,1	79,7	107,8
Ingatlanügyletek	94,9	80,9	116,9	93,1
Szakmai tudományos, műszaki tevékenység	91,1	116,5	138,8	91,2
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	99,3	132,9	139,4	79,9
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	113,0	144,0	105,2	149,3
Oktatás	62,1	103,8	107,4	120,2
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	60,0	111,7	153,2	140,4
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	76,0	141,6	131,2	113,1
Egyéb szolgáltatás	60,2	112,5	108,0	83,9
Nemzetgazdaság összesen	94,8	106,9	119,4	100,6

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A beruházások kedvezőtlen szerkezetváltását jelezte az is, hogy a költségvetési szféra beruházási rátája historikusan magas értékű lett, a válság előtti kétszerese.

**Beruházási ráták
(a GDP százalékában)**

Év	Versenyszektor	Költségvetési szféra	Nemzetgazdaság	
			Beruházások	B° állóeszköz- felhalmozás
2008	8,9	1,8	18,3	23,3
2009	8,2	1,9	17,7	22,9
2010	8,0	2,3	16,3	20,4
2011	8,2	2,0	15,3	19,8
2012	8,0	1,8	14,6	19,1
2013	8,1	2,4	15,0	19,9
2014	9,0	2,7	17,0	21,4
2015	8,5	3,6	16,6	21,3

Forrás: KSH, a versenyszektorban a 49 fő feletti vállalkozások

A válság mélypontját, a 2009. évi szintet, a hazai állóeszköz-felhalmozások az elmúlt évben 3,8 százalékkal haladták meg. Ugyanez a mutató Csehországban 5,5, Lengyelországban 23,5, Szlovákiában 27,1, Németországban 17,6 százalékos volt, és még Romániában is magasabb, 5 százalékos értéket jelezett.

1.3. Munkaerőpiac

A keresetek 4,2 százalékkal emelkedtek, a közszférában a végrehajtott béremeléseknek köszönhetően (pedagógusok, rendvédelmisek) ennél magasabb ütem (5,1 %-ot) rajzolódott ki. Az adórendszer változatlansága miatt a nettó keresetek dinamikája megegyezett a bruttóéval. A mérséklődő fogyasztói árszínvonalnak köszönhetően a reálbérek az előző évinél is nagyobb mértékben, 4,3 százalékkal nőttek. Becsülhetően a fajlagos bérszint a nemzetgazdaság átlagában tovább emelkedett, ami a versenyképesség alakulása szempontjából rövid és hosszú távon is kedvezőtlen. A versenyszféra magas bérkiáramlását két körülmény befolyásolta, egyrészt, hogy 3,5 százalékkal emelték a minimálbért – a tervezett 1,8 százalékos inflációhoz igazodva -, másrészt különösen a második félévben bizonyos szakmákban kirajzolódott munkaerőhiány.

A foglalkoztatás 2,7 százalékkal emelkedett, éves átlagban 4.210 ezer főt tett ki. A 110 ezer fős növekményt 10 százalékban a szezonálisan külföldön dolgozók, 33 százalékban a közfoglalkoztatottak létszám bővülése magyarázta. Annak ellenére, hogy a versenyszektorban is nőtt az alkalmazottak száma, az még így sem érte el a válság előtti (2008) szintet.

A munkanélküliség látványosan csökkent, 308 ezer főre, rátája pedig 6,8 százalékra. Ebben szerepet játszott a külföldön munkát találók, valamint a közmunkások számának

emelkedése. Ha a közmunkásoknak csak a 80 százalékát tekintjük munkanélkülinek – ami elég laza becslés -, akkor a tényleges munkanélküliség 477,2 ezer főt tett volna ki, rátája pedig 10,6 százalékot, magasabbat a válság előttinél.

5. táblázat

Munkaerő-piaci helyzetkép

Mutatók	2008	2015	változás
Foglalkoztatottak száma, ezer fő	3.848,3	4.210,5	362,2
Közmunkás, ezer fő	-	211,6	211,6
Szezonálisan külföldön dolgozó, ezer fő	n.a.	111,1	111,1
<i>Elsődleges munkaerőpiacon foglalkoztatott, ezer fő</i>	3.848,3	3.888,8	39,5
Munkanélküli, ezer fő	326,3	307,9	-18,4
Munkanélküliség rátája, %	7,8	6,8	-1 %-pont
Közmunkások 80 %-a, ezer fő	0	169,3	169,3
Tényleges munkanélküli, ezer fő	326,3	477,2	150,9
<i>Tényleges munkanélküliség rátája, %</i>	7,8	10,6	2,8 %-pont

Forrás: KSH

1.4. Főbb ágazati mutatók

Az ipari termelés az előző évvel nagyjából azonos ütemben, 7,5 százalékkal emelkedett. Ezen belül gyorsult a belföldi eladások dinamikája (2,8 %), és valamennyit lassult az exporté (9,9%). Az ágazatok közül továbbra is a járműipar és a hozzákapcsolódó ágazatok jártak az élen.

Az építőipar kibocsátásának dinamikája jelentősen visszaesett, az előző évi 13,5 százalékról 3 százalékra. Ez elsősorban az infrastrukturális beruházások második félévi zuhanásának volt a következménye. Az átadott lakások száma is csökkent, és megközelítette (7.612) a korábbi, 2013. évi mélypontot (7.293)

A mezőgazdaság teljes termelése 3 százalékkal esett az előző évi magas bázison, elsősorban a kedvezőtlen időjárás okozta termés kiesés okán. Az élő állatok és állati termékek kibocsátása ugyanakkor 6 százalékkal emelkedett. A mezőgazdasági termékek felvásárlása 4 százalékkal nőtt.

A kiskereskedelmi eladások dinamikája az előző évhez képest valamelyest erősödött, 5,6 százalékot tett ki. Ebben szerepet játszott a kedvező jövedelemhelyzet okán élénkülő kereslet és a pénztárgépek kiváltotta forgalom-fehéredés is. A vásárlóerő differenciálódására utalt, hogy az élelmiszerek eladásai fele akkora ütemet mutattak, mint a nem élelmiszertermékek vásárlásai. Az utóbbiba beleértve az üzemanyagok 7,1 százalékkal emelkedő eladásait, amely a látványos árcsökkenéssel is összefüggésbe volt hozható.

A *külkereskedelem* is dinamizálódott a kedvező konjunktúra hatására (de ehhez a keleti nyitáshoz nem volt köze). Az export euróban 7,1 százalékkal (2014-ben 4,2 %), az import 5,4 százalékkal (2014-ben 4,7 %) bővült. A GDP-ben mért áru- és szolgáltatásmennyiség exportja is erősödött (8,4 %-ra 7,6 %-ról), az import viszont kevésbé nőtt, mint 2014-ben. A kivitel továbbra is a gépeladások, ezen belül is eminensen a járműkiszállítások hajtották. A magyar gazdaság 2015-ben még inkább kiszolgáltatottjává vált az autóiipari konjunktúrának. A külkereskedelmi mérleg egyenlege rekord értéket mutatott, 10.840 millió eurós többletet.

1.5. Egyensúlyi mutatók

A *fogyasztói árszint* – immár második éve csökkent. Az áremelkedést visszaszorító körülmények (olajár-zuhanás, rezsicsökkentés áthúzó hatása, dezinflációs külső környezet, termelői árnyomás kiiktatódása) erősebb feltartóztató támasznak bizonyultak a fogyasztói árszint nyomását (adóemelések, elvonások kiterjesztése) előidéző tényezőknél, valamint a fellazított jövedelempolitika által kiváltott kereslet-húzó inflációnál és az előző évinél is gyengébb forintárfolyam importált inflációt növelő hatásánál. A laza költségvetési, jövedelem- és monetáris politika hatását a bankok elszámoltatásából adódó jövedelemkiáramlás és a devizaalapú hitelekkel rendelkezők törlesztési kötelezettségének csökkenése, kiszámíthatósága is erősítette. Összességében alapvetően az importált defláció eredményezte, hogy a háztartások fogyasztásánál az áremelkedés kiiktatódott.

6. táblázat

Fogyasztói árindexek a javak főbb csoportjai szerint
(előző év = 100 %)

Megnevezés	2013	2014	2015
Élelmiszerek	102,8	99,6	100,9
Élvezeti cikkek	110,9	106,2	103,1
Ruházati cikkek	99,6	99,3	100,0
Tartós fogyasztási cikkek	98,1	99,5	100,8
Háztartási energia	91,5	88,3	97,1
Egyéb cikkek üzemanyagok	100,5	99,5	95,4
Szolgáltatások	103,6	101,8	101,9
Együtt	101,7	99,8	99,9
Maginfláció	103,3	102,2	101,2

Forrás: KSH és Eurostat

Az MNB 2015. március után, július végéig folytatta *kamatcsökkentő* politikáját, decemberben az alapkamat 1,35 százalékon állt, az egy évvel korábbi 2,10 százalékkal

szemben. A kamatvágások befejezését a Monetáris tanács azzal indokolta, hogy az alapkamat „elért arra a szintre, ami az inflációs cél középtávú elérését és a reálgazdaság ennek megfelelő mértékű ösztönzését biztosítja”. Szeptember 23-tól az alapkamat csak a kéthetes betét kamatmaximumát jelöli ki, a ténylegesen fizetett kamat az aukción, a banki kereslet függvényében alakul ki. A jegybank irányadó eszköze ugyanis a három hónapos jegybanki betét lett, vagyis ettől kezdve a jegybank a 3 hónapos hozamokra gyakorol hatást. Az MNB ősztől megújított jegybanki eszköztárát azzal indokolta, hogy erősíteni akarja az államadósság hazai forintforrásokból történő refinanszírozását.

A forint árfolyam-alakulása nem indult jól az év elején a svájci jegybank döntése után, amelyben eltörölték a frank árfolyamküszöbét. A forint az euróhoz képest 326 forintig gyengülve, új rekordot állított fel. Később visszaerősödött, de a gyenge érték az év átlagában is fennmaradt, 310 forintos átlaggal. A dollár átlaga éves átlagban 280 forint volt, jelentősen erősödött a forinthez képest.

A költségvetési hiány – többszöri kiigazítás után – a tervezett mérték szerint alakult volna, ha az EU átutalta volna azt az 560 milliárd forintot, amit fenntartásai miatt tartott vissza. Ezt viszont a magyar államnak meg kellett előlegeznie, ami azt jelentette, hogy a pénzforgalmi hiány 1219 milliárd forintot tett ki. Viszont az ESA 2010 elszámolás szabályai szerint a még át nem utalt uniós pénzt bevételként kell elszámolni, ezért a GDP arányos deficitmutató a 3 százalékos küszöbérték alatt maradt, 1,9 százalékos értéket jelzett.

Az államadósság rátája – az előzetes adatok szerint – 75,3 százalékot mutatott, 0,9 százalékponttal alacsonyabbat az előző évinél. Ebben a nominális GDP emelkedésen túl szerepet játszott az alacsonyabb kamatszolgálat, de az ÁAK kreativitása is (alaposan lepassztották a Kincstári Egységes számlán az évközi adósság-menedzseléshez szükséges pénztartalékokat, amiből hitelt törlesztettek). Megjegyezzük, hogy a Széll Kálmán terv (2011) konzervatív változata szerint ekkorra már csak 64,1 százalékos rátát irányzott elő, ami könnyen teljesíthető lett volna a magán-nyugdíjpénztári rendszer felszámolása után.

Államháztartás hiánya és államadósság a GDP százalékában

Év	Államháztartás hiánya/GDP	Államháztartás hiánya+magán-nyugdíjpénztári átutalás/GDP	Államadósság/GDP
2007	5,1	5,1	65,6
2008	3,6	3,6	71,6
2009	4,6	4,6	78,0
2010	4,5	4,8*	80,6
2011	5,5	6,9*	80,8
2012	2,3	3,7*	78,3
2013	2,4	3,9*	76,8
2014	2,5	4,0*	76,2
2015	1,9	3,4*	75,3**

Forrás: Jelentések Brüsszelnek, NGM

*becsült

** előzetes

A 7. táblázat egyfelől azt mutatja be, hogy milyen rendkívül lassan mérséklődött – és csak 2012 után - az államadósság rátája, másfelől, hogy mekkora lett volna becsülhetően az államháztartási deficit rátája, ha a magán-nyugdíjpénztári átutalások nem kerültek volna vissza a költségvetésbe.

2. Gazdasági várakozás 2016-ra

Az elmúlt év őszén adott prognózisokhoz képest valamennyi nagy nemzetközi előrejelző intézet lefelé korrigálta 2016-ra vonatkozó növekedési várakozását. Kisebb lendületet várnak az USA-tól, Kínától, a BRICS országoktól – noha további olajárcsökkenéssel számolnak. A világgazdaság élénkítésének szükségessége foglalkoztatja az egyes kormányokat és a nemzetközi intézményeket is, amelyek a klasszikus keynesi recepteken túl most már a monetáris lazítások megoldásaiban is gondolkodnak. Az ECB nem szokványos eszközökkel is bővíti a nemzetközi likviditást, miután a FED leállította ez irányú programját. Ezzel az eurózóna és Németország feltehetően tartja tavalyi növekedési ütemét, ami számunkra nem lebecsülhető körülmény.

A magyar gazdaság növekedésére vonatkozó várakozások 2 százalék közelében szóródnak, kivéve az MNB legutóbbi jelentését, amely 2,8 százalékra teszi a 2016. évi dinamikát. Ebben az évben minden az uniós források interiorizálásán múlik, pontosabban az általa generált beruházásokon. Megítélésünk szerint az állótöke-felhalmozás csökkenni fog,

mert az uniós források elnyerése után is idő kell a beruházások megindításához. A lakásépítések is csak az év második felében vehetnek nagyobb lendületet. Ami viszont továbbra is dinamikus lesz, az a háztartások fogyasztása, aminek emelkedését számtalan fűtőelem segíti. Így a nullához közeli infláció, a magas bruttó bérdinamika (a minimálbér 5,5 százalékos emelése és az ágazati bérfeljesztések után), továbbá az szja-kulcs csökkentése 1,6 százalékponttal magasabb nettó keresetkiáramlási dinamikát tesz lehetővé. Ezen kívül a deviza-alapú adósság átváltása után kiszámítható és mérséklődő törlesztőrészletek gyengítik a hitelek felvételétől való tartózkodást, a miniatürizált betéti kamatok meg riasztanak a megtakarításoktól, és a családi adókedvezmények is növekednek. A foglalkoztatás szélesedik – már csak a közfoglalkoztatottak körének tervezett többezres bővítésével is. Erősen fogyasztás-húzta jelleget ölt a növekedés, ami nem erősíti a versenyképességet és a távlatos fejlődést. Az import csak a beruházások mérséklődése okán nem fog elszaladni, de a nettó export húzóereje gyengül.

Nem kérdés, hogy a költségvetésben tartani fogják a GDP 3 %-a alatti deficitet, és az államadósság rátáját is a brüsszeli szabályok szerint alakítják. A külső mérlegekben továbbra is aktívum képződik, de a forint árfolyama valamelyest tovább gyengül, már csak azért is, mert az MNB felmelegítette kamatvágó programját.

A 2016-os esztendőről eddig rendelkezésre álló reálgazdasági adatok meglehetősen lesújtók: az ipari termelés csökken, az építőipari kibocsátás zuhan, a kiskereskedelmi forgalom üteme kb. egyharmada a tavalyinak, az export euróban alig emelkedett, ellentétben az importtal – a januári külkereskedelmi mérlegaktívum kb. 200 millió euróval kisebb az előző évinél. A reálkeresetek 6,4 százalékkal emelkedtek a nulla felé tartó infláció mellett. Csak a foglalkoztatás és a munkanélküliség adatai alakulnak kedvező tendenciát mutatva. S szokatlan módon az első két hónapban aktívum (15 milliárd forint) termelődött az államháztartás központi rendszerében.

3. Gondolatfoslányok a várható kormányzati politikáról

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara gazdasági évnitóján, március 10-én megjelent és beszédet mondott Orbán Viktor, Varga Mihály és Matolcsy György. Ilyen „háromtenoros” felállásra egyszer sem volt példa a második-harmadik Orbán-kormány alatt. Mivel e triumvirátus lényegében a gazdaságpolitika formálója, szükségesnek tartottuk, hogy állításaikat összefoglaljuk a megjelent sajtóbeli tudósítások alapján. Koherens program ugyan egyik beszédből sem rajzolódott ki, ám ennek az is az oka lehet, hogy a sajtó nem tudta

egységes keretbe összefoglalni a magvas mondandókat. A kormányfői beszéd teljes szövege itt olvasható:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/csak_fejlesztesre_vehessen_fel_hitelt_az_allam

http://hvg.hu/gazdasag/20160310_orban_kulfoldi_munka_gazdasagpolitika - a HVG tudósítása a rendezvényről.

1. Orbán Viktor szerint a jelenlegi politikai helyzet üzlet-, piac-, növekedés, foglalkoztatás és versenyképesség-barát. De sajnos az unióban egyre nyernek a baloldali pártok, és ez veszélyezteti a pénzügyi stabilitást. A kormány jelenlegi sikeres politikáját három fő elem veszélyezteti:

- ha 2018-ban nem folytatható a megkezdett út, amire a választók 2014-ben is rábólintottak,
- a menekültek aláássák az eddigi eredményeket, de ahol tudnak ellene védekezni, mint nálunk, ott ez óriási versenyelőnyt jelent,
- az Európai Unió stagnálása (megjegyzés: hogy ezt honnan szedte, nem tudni, az EU-28 a 2014. évi 0,4 százalékos GDP ütemet 2015-ben 1,8 százalékra emelte, és legalább ennyi várható 2016-ban is).

A kormányfő a cselekvés irányát a következőkben szabta meg:

- Legalább 3 százalék fölötti gazdasági növekedésre lenne szükség, és jó volna ezt 2016-ban is elérni. Ehhez szükséges a bürokrácia-csökkentő program is, ami nem jelenti azt, hogy nem kellenek bürokraták, csak azoknak mást kell csinálniuk, mint eddig.

- Az EU szétzúzta a magyar cafetéria-rendszert (nem igaz, csak annak orbáni változatát), s mivel nem lehet visszaállítani (de igen!), ezért az a javaslata, hogy a 2017. január 1-jével a megszüntetett cafetériát forintosítsák, és adják oda bérként – csökkentett járulékkerhekkel – a dolgozóknak. A kettős bérrendszer tenné lehetővé a nagyobb béremelést, amire ez idő szerint nincs lehetőség, mert a bérek nem szaladhatnak el a gazdaság teljesítményétől. (Megjegyzés: 2016-ban éppen ez fog történni: a reálkeresetek majdnem háromszor olyan gyorsan emelkednek, mint a GDP.)

- A vállalkozók előtt megcsillantotta, hogy most már lehet beszélni adócsökkentésről, ám valószínű csalódást keltett a jelenlévők körében, hogy továbbra is a személyi jövedelemadó csökkentésére gondolt. A növekedés szerkezetének szükséges változtatását is abban látta helyesnek, ha a fogyasztás kerül előtérbe (2016-ban teljesül is a vágya, csak hogy ez a gazdaságpolitika nem tudja megakadályozni a leszakadást.)

- Orbán szerint a fiatalok kíváncsiságból mennek külföldre munkát vállalni, ezt nem lehet megakadályozni, de nem lehet őket visszacsábítani csak jó gazdaságpolitikával. Ám ezt még – szerinte - ki kell „sütni”. (Ebben egyetértünk, csak az kétséges, hogy ő lenne-e a megfelelő „sütőmester”.)

- A kormányfő már 2017-ben olyan költségvetést akar látni, amelyben csak a fejlesztésekre vesznek fel hitelt, a működési költségvetés nullszaldós. Szerinte ezen az úton néhány éven belül el lehet jutni a nullás költségvetéshez, ami az államadósság nominális csökkentésének előfeltétele. (Megjegyzés: az államadósság nominális csökkentését senki nem várja tőlünk, a nullás költségvetés több száz milliárd forintos megszorítást jelentene akkor, amikor a növekedést akarják éleníteni. OVI valószínű nem látott még költségvetést, mert abban csak technikailag mutatják ki külön a működésre és a fejlesztésre fordítandó kiadásokat, de azokhoz nincsenek mellérendelve elkülönített források. Vagyis nincs kétféle költségvetés, a működési költségvetés nulla egyenlegét bármikor be lehet mutatni, és a deficitre bármikor rá lehet fogni, hogy abból csak fejlesztések történnek, vagyis a javaslat nem több szemfényvesztésnél – ebben a formájában.)

- Orbán szerint már 2014-ben lehetséges volt, hogy az uniós források 60 százaléka a gazdaságot támogassa (nem, csak az új ciklusban merült fel ez az arány). A gyorsabb forráskihelyezéshez az államigazgatáson belül fognak felállítani önkéntesekből pályázatbírálókat, s megszüntetik a bírálók kiszervezését. Megismételte azt a nézetét, hogy az uniós pénzek nem ingyen jönnek hozzánk, és egyáltalán nem tartozunk az uniónak hálával érte. (Sic!)

- A kormányfő szerint kb. 150 milliárd forintos ráfordítással Európa legnagyobb ipari parkját hozzák létre az elkövetkező 2-3 évben. (Megjegyzés: honnan lesz rá forrás, ismerve a több száz milliárd forintos egyéb projekteket?)

- Felvetette, hogy kb. 200 ezer olyan személy él a magyar társadalomban, akiknek még közmunkájuk sincs, nekik fognak kidolgozni az elkövetkező időben megfelelő foglalkoztatási programot. (Tényleg létezik ez a réteg, de ők betegség vagy egyéb fogyatékoság miatt nem tudnak munkát vállalni, vagy segítő családtagként nem is akarnak. Erőszakot persze lehet tenni.)

2. *Varga Mihály* főbb állításai a következők voltak:

- A magyar gazdaság jó pályán halad – ebben egyetértés volt Orbánnal. De a növekedési ütem fenntartásához csökkenteni kell a vállalkozások bürokráciáját (ez merőben más bürokrácia-csökkentés, mint amiről Lázár vagy Orbán szólt), és szükséges a szakképzés

modernizációja (ezt jó helyen mondta, hiszen többek közt Parraghék butították le a képzési rendszert).

- Ellentétben Orbánnal, szerinte a beruházásokat kell élénkíteni.

- Ugyancsak ellentétben Orbánnal, nem az államadósságot, csak annak a rátáját kell csökkenteni.

- Ellentétben Orbánnal: a nullás költségvetés a költségvetési politika jövőbeni terve. (Nem beszélt a működési és fejlesztési költségvetés elválasztásáról.)

- A növekedés záloga: az Irinyi-terv, amelynek eredményeként 2020-ra Mo lesz az unió legiparosodottabb országa, mert a GDP-ben az ipar aránya eléri majd a 30 százalékot. (Ennek a pandanja az, hogy a szolgáltatások viszont elsorvadnak, azok, amelyek a világon mindenütt a növekedés elsősorú letéteményesei. Vagyis ez a célkijelölés szembemegy a világgazdasági tendenciákkal.) Ehhez digitális átállítás szükséges az iparban, amivel 10 százalékos hatékonyság-növekedést is el lehet érni. Fejlesztendő területek a következők: járműipar, specializált gépgyártás, elektronika, egészségipar, turizmus, élelmiszeripar, zöldgazdaság (Gyurcsány F. is effélékben gondolkodott.)

- 2017. július 1-jéig az összes uniós pályázatot kiírják, és 2019 végéig minden beruházás meg is valósul.

3. *Matolcsy György* főbb kijelentései a következők voltak:

- 2002 és 2010 között fenntarthatatlan pályán volt a magyar gazdaság, hitelek finanszírozták, ám amit 2010 után elértünk, az példátlan az EU-ban. (Megjegyzés: negatív értelemben talán, a hitelek helyét pedig az uniós transzferek foglalták el – nagyon rossz hatásokkal.)

- Most felzárkózási pályán van a magyar gazdaság, az egy főre jutó GDP alapján 20-25 év múlva utolérjük Ausztriát. (Megjegyzés: a táv elég hosszú ahhoz, hogy beláthatatlan legyen, ám annyi belátható, hogy az eleje nem túl jól sikerült: 2010-2014 között mi csak 2,2 százalékponttal közeledtünk az osztrákokhoz, míg a szlovákok 3,4, a lengyelek 4,7, az észtek 8,9, a litvánok 10 százalékponttal, de még a románok is 2,9 százalékponttal.)

- A felzárkózási pályán maradáshoz versenyképességi fordulatra van szükség - miután már megtörtént a gazdaságpolitikai, a monetáris és a kamatpolitika fordulata is. Ennek a pillérei a következők:

- = stabilitás, erőforrások mennyisége és minősége (megjegyzés: ez nem volt érhető),

= a külföldön dolgozók hazacsábítása (megjegyzés: 2015 végéig 55-en jöttek haza a kormány támogatásával),

= növelni kell az oktatási forrásokat és hatékonyabbá tenni a felhasználásukat (megjegyzés: éppen ezért folyik pillanatnyilag a harc, tetszetek volna nem faragni),

= versenyképes új bankrendszer kell (megjegyzés: hogy ez alatt mit értett, nem világos, ez valóban új állítás volt a korábbi 50 százalékos magyar tulajdonú bankrendszer követelésén túl).

- Magyarország. nyeresre áll az államadósság elleni harcban (megjegyzés: ez ellentmondott Orbán állításának és a tényeknek is),
- Sok strukturális reformot hajtottak eddig végre, ezért van egyensúly és növekedés. (Megjegyzés: csak egyet mondjon a sok közül!)
- A növekedés és az egyensúly az adóreformok következtében maradt fenn (mármint a különadók és az egykulcsossá tett szja rendszer következtében), hiszen ömlenek be a fogyasztási típusú adók a költségvetésbe. (Megjegyzés: a fogyasztási típusú adók felpörgése a társasági adókkal szemben hosszabb távú növekedési deficit felé mutat.)
- Elszidta továbbá a hitelminősítőket, akik nem hajlandók tudomásul venni az eredményeket.
- Kiemelte a növekedés felpörgetésében az MNB szerepét (megjegyzés: igazából csak a visszaesést tudta feltartóztatni a jegybank növekedési hitelprogramja, a vállalati szektor még 2015-ben is nettó megtakarító volt a bankszektoral szemben, aminél rosszabbat a növekedés szempontjából nem lehet elképzelni).

Összességében úgy értékelhetjük, hogy a kialakult helyzet feldicsérésén túl a fórum résztvevői nem igen értettek egyet. Nem rajzoltak fel semmi olyan markáns irányt, amit a vállalkozók követni tudnának. Ellentmondó állításaik inkább elbizonytalanították, mintsem megerősítették a vállalkozókat, kivéve egyetlen tételt: nem kétséges, hogy a továbbiakban is folytatódik a kiszámíthatatlan, politika-vezérelte gazdaságpolitika.

4. Földügyek

Az állami földek 2015 nyár végén elfogadott privatizációjának ismertté vált gyakorlata több szempontból is rácsfolt az eredetileg meghirdetett elvekre és tervekre:

1. A privatizációra szánt 380 ezer hektárnyi állami földtulajdonból 2015 végéig csak 197 ezer hektárt tudtak meghirdetni. Ebből 120-130 ezer hektárra licitáltak⁵. Vagyis nem igazolódott az az állítás, hogy a privatizációt a földművesek tulajdonosi éhségének kielégítése tette szükségessé (Jakab István).
2. Orbán Viktor az egész állami földeladást 2015 végéig le akarta zavarni. Nem sikerült, így 2016 elején újabb kiírások kezdődtek, az FM terve szerint kb. 130-140 ezer hektárnyi földre. Ha és amennyiben ezek valóban elkelnek, akkor az eredetileg kiosztani szándékozott területeknek kb. a kétharmada kerül magánkézbe. A különbségben szerepet játszanak a privatizáció alól idővel kivett mintagazdaságok is, illetve az integrátori szerepkörrel kijelölt földek használói. Ezeket többségében Fidesz közeli bérlik (pl. Csányi Sándor az egykori bólyi, illetve dalmandi állami gazdaság földjeit).
3. A legkevésbé a családi gazdaságok földhöz juttatása – mint ahogy ezt Orbán Viktor a privatizáció céljául többször kifejtette – sikerült. Az eddigi elemzések alapján az állami földekhez a következő arányokban jutottak hozzá az egyes csoportok:
 - Kb. 30 százalékban Fidesz-barátok, családok, hozzátartozók – politikaközeli. (Mészáros Lőrinc – ő viszi a prímet, kb. 2,5 milliárdért vásárolt, Tiborc István, L. Simon László felesége, Kékessy Dezső úr – egykori párizsi nagykövet – Flier testvérek, Lázár János rokonsága, Fazekas Sándor rokonsága stb.)
 - Az egykori „zöld” majd „narancssá” lett „bárók”, a nagygazdák, vagyis az egykori tsz és állami gazdasági vezetők szintén kb. 30 százalékos részarányt képviselnek.
 - A Magyarországra települt külföldi tőkés kb. 10 százalékos arányt mondhatnak maguknak (jellemzően holland, német, osztrák, olasz állattartók).
 - A „rejtőzködők” csoportja kb. 10 százalékos részarányt szerzett, őket magyarul spekulánsoknak is nevezik, ismeretlenek.

⁵ Az átlagár 1,3 millió forint volt hektáronként.

- A helyben élőké lett – akikért elvileg az egész projekt indult – a maradék kb. 20 százalék. Döntő többségük 5 hektárnál kisebb földet kapott – amiből családot eltartani nem lehet, és még az is kérdéses, hogy tényleg meg tudják-e vásárolni, mert az elnyert földeket nagyobb részt nagygazdák bérlik, akiknek elővásárlási joguk van.

Hogy ezek az arányok ténylegesen így alakulnak-e az majd csak kb. 2-3 hónap múlva fog kiderülni, amikor a licitálások eredményeinek kifüggesztése után kiderül, ki lesz a tényleges vevő. A bérlő, illetve a földszomszéd ugyanis elővásárlási joggal élhet, és a licit áron vásárolhat. Lényegesen azonban valószínű, nem fognak változni az arányok.

4. A licitálások során korántsem érvényesült az a normativitás, amire előzőleg fölesküdt a kormány.
 - A „tűzközeliek” a környező földárak feléért, harmadáért is megkaphatták a földet, noha a szabály az volt, hogy a körzeti átlagár+10 % jelenti a kikiáltási árat.
 - A szabály szerint a meghirdetett föld 20 km-es körzetén belül kellett a licitáló céghelyének vagy lakóhelyének lennie, ám volt példa arra, hogy ettől is eltekintettek. Ángyán József kimutatása szerint az elérvezett földterület 28 százalékát a birtoktesttől 25 km-es távolságban lakók nyerték el. A helyi lakosok a földek 20 százalékát tudták megszerezni, holott a helyben lakók helyzetbe hozása volt a többször hangoztatott cél.

Raskó György agrárszakértő úgy véli, hogy a földprivatizáció rövid távon nem érinti a mezőgazdaság teljesítményét, hosszabb távon azonban káros lehet, ha az állattartás aránya nem javul. Erre azért van esély, mert a földtulajdonost nem kötelezi állattenyésztési tevékenység folytatása, nem úgy, mint a bérlőt. A megmaradt bérlők viszont nem fognak az állattartásba befektetni, egyrészt, mert a bérleti díjak megemelkednek, másrészt, mert nem érdekük. Szerinte Nyugat-Európában az agrár GDP nagyobb hányadát az állattenyésztés adja, nálunk azonban csak a 30 százalékát. A nagyobb hozzáadott értékű termelés lehetőségét is az állattartás, és az állati

termékek feldolgozása jelenti. Ebben a magyar gazdaság az uniós csatlakozás óta jelentősen romlott, miközben például a lengyelek nagyot javítottak.⁶

5. Kormányzati innovációk: új és régi-új programok

2016 első negyedében számos olyan új vagy régi, de felmelegített programmal állt elő a kabinet, amelynek a költségvetési vonzatával a 2016-os költségvetés egyáltalán nem számolt, vagyis hirtelen felindulásból hozott kormányzati döntésekről volt szó. Ezekhez – mint már megszokhattuk – nem készültek döntést előkészítő tanulmányok, miáltal többnyire hevenyészett, többszörösen korrekcióra szoruló előterjesztések fogalmazódtak meg.

5.1. Bürokrácia-csökkentés programja

A bürokrácia kiterjedtsége és költségei már régóta vesszőparipája a Fidesznek. Olyannyira, hogy a 2010-es kormányprogramba is belevették az ellene való harcot. Ám az is jellemző, hogy a 2010 óta ismert kommunikáció szerint kétféle értelemben beszélnek a bürokrácia csökkentéséről. Egyrészt – és ez szerepel a kormányprogramban, amelyet 2014-ben „folytatnak” – a vállalkozások bürokratikus terheinek mérséklését vették célba, másrészt az költségvetési kiadások csökkentését remélik az állami adminisztráció (vagy micsoda?) visszavágásától. E kétféle értelmezés idővel felváltva szerepelt a kormányzati kommunikációban és így igazán sokat mondóvá vált.

A 2010-es kormányprogram azt tartalmazta, hogy a vállalkozások 1000 milliárd forintos adminisztrációs terhelését 3-500 milliárd forinttal csökkentik, ami megnöveli a cégek vállalkozó-képességét. Ám ugyanerről Orbán Viktor – még a kormány megalakulása előtt, de már feltételezhetően a kormányprogram elkészültekor – azt állította, hogy a 2800 milliárd forintos adminisztrációs cégteherből 800 milliárd forintot fél éven belül levesznek. Ezt a vonalat folytatva Cséfalvay Zoltán 2010 szeptemberében a 800 milliárd forintos tehercsökkentést négy éves célként fogalmazta meg. A program azonban hamarosan 100 milliárd forintra zsugorodott – s lényegében a munkatörvénykönyvének módosításához kapcsolódóan teljesült valamelyest.

⁶ „A lengyelek 2004-ben 4 milliárd euró agrár- és élelmiszeripari exportról indultak, most pedig 22 milliárdnál tartanak. Ennek a 60 százaléka magas hozzáadott értékű, feldolgozott termék. Nálunk ugyanez az arány 30-35 százalék, holott az EU-csatlakozáskor még 65-70 százalék volt.” HVG 2016. január 16. „Eleink egykor itt nektárt csepegtettek”

Orbán Viktor 2010. májusi megnyilvánulásával nagyjából egyidőben Matolcsy György a másik értelemben vett bürokrácia-csökkentésről nyilatkozott. Szerinte az állami adminisztráció megvágásából 6-800 milliárd forintos megtakarítás lehetséges a költségvetésben, ami az akkori GDP-nek kb. a 2,5 százalékát jelentette. Ebből azonban néhány tízmilliárd forint kerekedett csak ki, s az is annak köszönhetően, hogy visszavágták az államháztartásban a jutalmakat, a végkielégítési összegeket, a dologi kiadásokat (5 százalékkal) – vagyis a fűnyíró elvet követték.

Az Orbán-kormány nagy dérrrel-durrall bejelentett ilyen-olyan bürokrácia-csökkentő programjai 2010-2015 között érdemi eredményt nem hoztak. Sőt, az állami adminisztráció, az állam működtetése egyre többbe került az oktatásból, a szociális szférából és az egészségügyből kivont források mellett. A konszolidált államháztartási adatok szerint 2014-ben 15,5, 2015-ben 16,8, 2016-ban 18,4 százalékát tette ki az államháztartás összes kiadási előirányzatának az állam működési funkcióinak ellátására elkülönített összeg (törvényhozás, kormányzás, védelem, igazságszolgáltatás, rend- és közbiztonság, tűzvédelem, büntetés-végrehajtás, külügyek stb.).

Ez év januárjában Csepreghy Nándor államtitkár újabb programot jelentett be. Eszerint a közszférában dolgozó 1 millió munkavállaló számát 2018-ig 150 ezerrel, hosszabb távon pedig 600 ezer fővel kell csökkenteni ahhoz, hogy a skandináv modellt elérjük, ahol szerinte a munkavállalók 10 százaléka dolgozik csak állami alkalmazottként. Ezt helyből cáfolták az OECD adatai, amely szerint Svédországban 26, Norvégiában és Dániában 30 százalék feletti ez az arány (2013-as adatok), Magyarországon ugyanakkor 24 %. A 10 százalékos értékkel utolérni mondjuk Chilét tudnánk. (AZ OECD átlag 19,3 %). Vagyis ismételten a nagyot mondás esetével szembesültünk, ami azért elég nagy kavarodást váltott ki az intézményeknél, akikkel előzetesen természetesen senki sem konzultált.⁷

⁷ Az egymillió közfoglalkoztatott úgy jön ki Csepreghynél, ha mindenkit összeadunk: a 700 ezer költségvetési szektorban dolgozót, a 100 ezer állami vállalkozónál foglalkoztatottakat és a kb. 200 ezerre tehető közmunkást. Ebből kellene 400 ezret varázsolni. Ez úgy menne, ha az állami vállalatokat mind privatizálnák, a közmunkát teljesen felszámolnák, és kb. a felére vágnák a költségvetési szektor alkalmazottait. De itt van nyilvántartva az oktatásban, egészségügyben, szociális szférában foglalkoztatott 400 ezer fő, őket inkább szaporítani kellene. Mivel az Orbán-kormány inkább államosításokban, mintsem privatizációban és a közmunka további kiterjesztésében gondolkodik, a 600 ezres létszámcsökkentéshez több mint kétszer is fel kellene számolni a teljes közigazgatási apparátust plusz a társadalombiztosítást és a védelmet (ezek együtt ugyanis 280 ezer főt tesznek ki).

A vállalkozói szféra kitörő örömmel üdvözölte a tervet, és támogatólag azonnal mellé is állt⁸. Azt vélelmezték ugyanis, hogy a kormány visszatér a 2010 előtti ígéretéhez és a költségvetési kiadás-megtakarítást a foglalkoztatás terheinek mérséklésére fordítja. Ez logikus is volt részükről, hiszen a kabinet az állami szféra leépítéséből felszabaduló munkaerőt a versenyszektorba kívánta átirányítani. Ehhez pedig a járulékok megvágására van szükség. Ám mint ahogy azt a MKIK-ben felszólaló Orbán Viktortól megtudtuk, erről nem lesz szó, ha valami csökken, akkor az a személyi jövedelemadó kulcsa lesz.

Csepreghy nem beszélhetett a saját szakállára ekkora programról, s mint később kiderült, korábban volt kormányülés a kérdéstről, amit Lázár János 2015. december elején a Vállalkozások napján a MÜPÁ-ban már pedzegetett. (Ti. azért, hogy a nyilvánvalóan elvesztett vállalkozók előtt legalább valami mézesmadzagot elhúzzon.)

Lázár János január 21-én előállt a konkrét javaslattal: eszerint a kabinet 73 kormányzati háttérintézmény, kutatóintézet összevonását, bezárását, tárcákba, más intézményekbe való beolvasztását tervezi, ami 50 ezer hivatalnok munkáját érintheti. A listán több olyan intézmény is szerepelt, amelyet az Orbán-kabinet alapított. A beolvasztásra kerülőknél pedig előírt szabály, hogy a korábbi bértömeg 80 százalékát használhatják csak fel, amihez vagy a nominális béreket kell csökkenteni, vagy le kell építeni a létszámot, vagyis elkerülhetetlen a karcsúsítás. Kb. tízezer fővel csökken így az állami szférában dolgozók száma. A tervek szerint minden elbocsátottnak legalább 600 ezer forintot kell kapnia, de ha önként távozik és megy át a versenyszférába, megígérve, hogy hat évig távol marad a közszférától, akkor a rendes végkielégítés 3-4 szeresét is megkaphatja. (Ez azért pikáns, mert 2010-ben nagy konfliktusokat vállalva ment neki a kabinet a „pofátlan végkielégítéseknek”, amelyek egyébként az akkori szabályok szerint jártak.)

A bemutatott program inkább centralizáció, mintsem bürokrácia-csökkentés. Folytatásával Varga Mihályt bízták meg, akinek 2017. január 1-jére ki kell dolgoznia a Karrier Híd-programot. Ez három pilléren alapulna: adókedvezmény a versenyszférának, ha közalkalmazottat foglalkoztat, átképzési program és kedvezményes hitel a közalkalmazott vállalkozóvá válásához. Tervbe van véve az állami cégek karcsúsítása is. Összességében valószínű nem jelent megtakarítást az intézmények átszabása, eleinte a busás végkielégítések

⁸ Dávid Ferenc: „Az adminisztratív tehercsökkentés megkerülhetetlen... különben benne maradunk a sárban... Nincs más út, mint a közterhek mérséklése, ezzel párhuzamosan pedig csökkenteni kell az állami alkalmazásban lévők számát” Figyelő, 2016/2. A vállalkozók támogatják a közszféra karcsúsítását.

miatt biztosan nem, de később sem hoz annyit, hogy akár a vállalkozók vágya teljesüljön, akár Orbán Viktor álma a nullás költségvetésről és az államadósság nominális csökkentéséről...

Kéziratunk lezárásának pillanataiban arról érkezett friss hír, hogy az április 6-án tartott kormányülésen sok-sokórás küzdelem után 49 intézmény sorsa végelegesen is eldőlt - Lázár János megszüntetheti őket. /Azért mi a még talpon maradt 24 intézmény helyében nem mernénk nyugodtan aludni...Legfeljebb – csak álmodozni.../ A miniszterek sokat lobbiztak, legrosszabbul Balog és Fazekas minisztériumai jártak. Nagy létszámleépítés nem lesz, de a nyugdíjba mentek helyét nem töltik be. A hegyek egeret szültek....

<http://www.origo.hu/itthon/20160405-lazar-janos-hatterintezmeny-megszuntetes.html>

5.2. Az államháztartási törvény módosítása

Március végén módosította úgy a parlament az államháztartási törvényt, hogy a kormány egy kiemelt közfeladat ellátásáról akkor is dönthet, ha ahhoz vagy egyáltalán nem áll rendelkezésre forrás, vagy az kiegészítésre szorul. A szükséges forrást a nemzetgazdasági miniszternek kell megkeresnie, és azt egyetlen tárcavezető se kifogásolhatja. A parlament ezzel saját lehetőségeinek korlátozását szavazta meg, és megnyitotta az utat a rendeleti kormányzás előtt. Tkp. egy újabb korlátot bontott le a kabinet, ezúttal monetárisat. Eddig, ha a fejezetek közt akart átcsoportosítani, ahhoz kérelmével az országgyűléshez kellett fordulnia. Mostantól kezdve a költségvetés évközi módosítgatásainak maceráját a kormány megússza. Hatásköre – a parlament feje fölött való átnyúlással – kiszélesedett.

A parlamenti jogkör csorbítása mellett a hatalmi koncentráció is erősödött, a kiemelt, fontos kérdések körüli alkuk Orbán Viktor asztalánál fognak eldőlni a fejlesztésekért felelős miniszterek előterjesztésében (Lázár, Seszták). Mivel ezek ellentétes érdekcsoportokat képviselnek a Fideszen belül, a belső harcok fokozódására lehet számítani.

A Költségvetési Tanács technikai kérdésnek tartotta a módosítást, az előterjesztő (Lázár János) indoklásában pedig azt a szemenszedett hazugságot írta le, hogy a törvénymódosítás nem érinti a parlament hatáskörét.

Megítélésünk szerint nemzetgazdasági szempontból a döntésnek több súlyos következménye lehet:

- Az államháztartáson belüli folyamatok a költségvetésért felelős minisztérium számára is átláthatatlanná válnak, és a fedezet nélküli átcsoportosításból könnyen deficitduzzadás lesz.

- Újabb lépést tett a kabinet az előző rendszer helyreállítására, amikor is a természetes döntések elsőbbséget élveztek – pénzkorlát nélkül. A kormány a saját költségvetési korlátját (Kornai) puhította fel.
- A korábbiaknál is nagyobb lehetőség adódik a lobbicsoportok követelése szerinti újraosztásra, amikor is a hatékony forrásfelhasználás követelménye fel sem merül. Fogalmazhatunk úgy is, hogy a korrupció kormányzati intézményesítésének újabb formájával állunk szemben.
- A gazdaság fejlődése szempontjából korántsem mindegy, hogy milyen kiadások teljesülnek, márpedig e törvénymódosítás alapvető szerkezeti változtatásokat tesz lehetővé.
- Akkor és amennyiben, ha a forrásokat utólag sem sikerül megtalálni, és fennáll a deficit elfutásának veszélye, a kormány az EDF-től való félelme okán olyan prompt intézkedéseket hozhat, amelyek tovább erősítik a gazdaságpolitika kiszámíthatatlanságát. Ez pedig fokozódó növekedési veszteséggel jár.
- Mivel a nemzetközi hitelminősítők egyik lényeges kifogása éppen a gazdaságpolitika kiszámíthatatlansága volt, az elfogadott államháztartási törvénymódosítás nem segíti bővli kategóriából való kikerülésünket.

A kormány saját, rövid távú hatalmi érdekeit követve olyan döntés elfogadását kényszerítette rá a parlamentre, amely hosszabb távon több szempontból is káros a nemzetgazdaságnak. A DK és az MSZP a szavazás után arra kérte az államfőt, hogy ne fogadja el a módosítást.

5.3. Nullás költségvetés

Nagyon zavaros a kormányzati kommunikáció a nullás költségvetés tartalmát és bevezetésének idejét illetően is. Világosabban legelőször április végén fogunk látni, amikor a Nemzetgazdasági Minisztérium a 2017. évi költségvetés bemutatását ígéri.⁹

⁹ Idén újra előrehozott költségvetés-készítés lesz, ami azt jelenti, hogy immár harmadik éve fognak elkészülni az előirányzatok feltételezett bázisokon (ti. az előző évi előirányzatokon), ami teljesen követhetlenné teszi a költségvetési folyamatokat. Nagy jóhiszeműség kell annak vélelmezéséhez, hogy talán a minisztérium át tudja látni a történéseket.

Orbán Viktor a nullás költségvetéstől az államadósság erőteljesebb csökkenését reméli, ami persze szükséges, de nem elégséges feltétel. Egyrészt ugyanis a devizaadósság leértékelődését is meg kellene még állítani (ezzel szemben az MNB kifejezetten gyenge forintra játszik), egy százalékos leértékelődés ugyanis 70-80 milliárd forinttal emeli meg a devizában denominált adósságot. Másrészt úgy kellene lefaragni kb. 700 milliárdos hiányt, hogy az ne fogja vissza a növekedést, erre azonban semmi esélyt sem látunk.

A nullás költségvetés igényének bejelentését nem tartottuk többre, mint a hitelminősítők orra alá dörgölt kísérletnek a feljavítás elérése érdekében. Ennek ellenére eddig láthatóan két nagy intézményt (Moody's, S + P) sem hatott meg Orbán Viktor terve. Talán azért nem, mert meghirdetett akciójával a kabinet újfent a kiszámíthatatlanság növelése felé vett irányt, hiszen a kormány tavaly decemberben hirdette ki három évre szólóan az egyes költségvetési fejezetek keretszámait.

A Költségvetési Felelősségi Intézet vezetője, Romhányi Balázs szerint mintegy 850 milliárd forintos vágásra lenne szükség, amiből, ha levesszük a presztízsbetűzéseket, kormányzati hobbikat, még mindig marad annyi, hogy azt csak a teljes katonaság, rendőrség, bírósági rendszer felszámolásával lehetne törölni, vagy az oktatási kiadások megfelezésével.

Kereslethiányos gazdaságban nullás költségvetéssel előállni – közgazdaságilag eszement ötlet. Olyan növekedési áldozatot követel, ami tovább rontja a gazdaság versenyképességét és ezzel a távlatos növekedési esélyeit. Kovács Árpád, a Költségvetési tanács elnöke természetesen nem tartja elérhetetlennek a deficitmentes költségvetést, amit nem vonunk kétségbe, csak azon csodálkozunk, hogy ennek árát a tanult szakember elhanyagolhatónak véli. De 2017-2018-ra, a választásokat megelőző évekre beígérni a nullás költségvetést, politikailag is hiteltelen.

5.4. A kormány lakásépítést, vásárlást elősegítő ötletei

Az elmúlt év végén sorra szivárogtak ki, láttak napvilágot a kormány arra irányuló javaslatai, hogy az építőiparral együtt a lakásépítés, vásárlás nagyobb lendületet vegyen. A helyzet kétségtelen megérett erre, hiszen 2010 után mindössze 46 ezer lakás épült, noha ahhoz, hogy a lakásállomány ne pusztuljon le, évente kellene legalább 40 ezer otthonnak épülnie. Becslések szerint kb. 300-400 ezer elhalasztott lakásmegújítás (vásárlás, építés) halmozódott fel a válság kitörése óta, amiben nem elhanyagolható szerepet játszott a devizaalapú hitelek befuccsolása miatt óvatossá lett lakossági költségek, a bankok hitelezési kapacitásainak beszűkülése és az általánossá vált gazdasági bizonytalanság. Az építőipar is mélyrepülésben volt, amit csak az uniós pénzek tudtak némileg 2014-ben regenerálni, ám 2015-ben már jelentősen visszaesett az

ütem. 2015-ben a 44 ezer építőipari cégből 6500 megszűnt és csak 2674 alakult meg újonnan, az ágazat jó szakemberei rendre elhagyták az országot.

A kormány több fronton is támadást intézett a kialakult kedvezőtlen helyzet megváltoztatására, ám egyik javaslatát sem vitatta meg az érintettek képviselőivel. Hatástanulmányokat sem készítetett, vagy ha igen, azokat nem hozta nyilvánosságra. Nem véletlenül. Megítélésünk szerint a nagy titkolózásnak, hogy mire készül a kabinet oka volt. Ha ugyanis mindenki tud a tervekről, akkor azokra mindenki fel tud készülni. Ám az Orbán-kabinetnek most is az volt a célja, hogy a várható pozitív változások haszna nagyobb arányban a saját támogatói körhöz jusson.

Sikerült is a legjobb kebelbarátoknak 2015 folyamán több ingatlan- és építőiparban ténykedő cégben tulajdonrészt szerezni, így Szima Gábornak és feleségének, Garancsi Istvánnak (Scheer Sándorral együtt és külön), Mészáros Lőrincnek, Szíjj Lászlónak, sőt, decemberben még két cégben Andy Vajnáknak is. Közülük valószínű a legnagyobb hasznot Garancsi István fogja kaszálni, aki megvette a Kopaszi gátat (az Eximbank 16,5 milliárd forintos hitelével, a teljes vételárról nincs információ), ahol több ezer lakás felépítésére nyílik lehetősége.

Valamennyi kormányzati javaslat érintette és érinti a költségvetés kiadási vagy bevételi oldalát, ám – és ezt már mondanunk sem kell – ennek semmi nyomát nem lelhetjük a 2016-ra elfogadott költségvetésben, de a Brüsszelnek bemutatott hároméves tervekben sem. Közös vonásuk volt továbbá, hogy kidolgozatlanul, hevenyészve, ám rendkívül nagy propagandával kerültek nyilvánosságra, miáltal nagy érdeklődést váltottak ki a lakosság körében. A többszöri törvénymódosítások ellenére több mint negyedév múltán sem állítható, hogy minden kérdés egyértelműen tisztázásra került volna.

A javaslatok a következők voltak.

Építési engedélyek bürokráciájának csökkentése

Az engedélykiadások adminisztrációjának csökkentése általában kedvező fogadtatású volt. Ám éppen abból adódóan, hogy semmiféle szakmai egyeztetés nem előzte meg a kormányzati ötlet foganatosítását, számos aggály merült fel az építkezések biztonságosságát illetően. Még március végén is folytak a szakmai szervezetekkel az egyeztetések arról, hogy mitől lehet eltekinteni és miben nem lehet engedni egy lakóház, egy lakás megépítésénél. (Az engedélyeztetési eljárás lerövidítése egyben állami bevételek kiesését is jelenti, de ez a szempont ezúttal nem merült fel.)

Adókedvezmények

Magánépítkezéseknél az építkezés során keletkezett számlák (beleértve a telek árát is) áfáját teljes egészében vissza lehet igényelni, maximum 5 millió forintos értékhatárig.

150 nm-nél kisebb lakások, illetve 300 nm-t meg nem haladó házak építésénél, vásárlásánál a 27 százalékos áfa-kulcs helyett 5 százalékos alkalmazható. Ez egy nagyon jelentős engedmény – beleértve a költségvetési vonzalmát is (a 2016-os és a további három évre bemutatott költségvetésekben szó nem volt róla) -, amiről 2015 októberében csak annyi jelent meg a Nemzetgazdasági Minisztérium részéről, hogy vizsgálják az áfa-csökkentés lehetőségét. December 15-én rohamtempóban ki is hirdették. Akik a tűzhöz közel voltak, tudtak róla. (Andy Vajna dec. 15-én jegyeztette be két, ingatlanos cégét.)

Mindkét adózási kedvezmény a 2016. január 1. és a 2019. december 31. közötti időszakra korlátozódik. Ami politikailag érthető, csak gazdaságilag nem, mert nem ad hosszabb távra kiszámítható perspektívát az építőiparnak, a keresleti boomot rövid időre préseli össze, amiből káros ár- és kapacitásbuborék alakulhat ki a piacon. A Társaság a Lakásépítésért, Lakásfelújításért Egyesület (TLE) javaslatot is tett a kormánynak arra, hogy legalább tíz évre kötelezze el magát a könnyítések mellett, ami jót tenne az iparágak és levenné a családok stresszét is gyerekvállalással kapcsolatosan. Javasolják továbbá, hogy az áfa-visszaigénylés vonatkozzon a lakásfelújításokra is, ez nagyságrendekkel dobná meg az építőipar kibocsátását a többszázezer lakás renoválásán keresztül.

Nemzeti Otthonteremtési Közösség

A Nemzeti Otthonteremtési Közösség (Nok) javaslatával – január közepén, minden előzmény nélkül, teljesen megalapozatlanul - Rogán Antal állt elő azzal indokolva, hogy vásárlói közösségként konkurenciát teremtsenek a „lakástakarék szövetkezeteknek”¹⁰. A projekt célja a háztartások lakásvásárlásának megkönnyítése a létrehozott közösségen keresztül (brit példa). A közösséget, amely max. 120 tagból állhat, olyan cég szervezheti, amelynek legalább ezer lakóingatlan építésében, értékesítésében van gyakorlata, rendelkezik 100 millió forint

¹⁰ Rogán nem tudja, hogy ilyen nincs, csak lakástakarék-pénztár van. Az ellenük való támadást senki sem értette. Lázár és Rogán ebben a kérdésben is ellentétesen nyilatkozott. (Figyelő 2016/4. jan. 26.) A vásárlói közösségeket az EU-ban – magas kockázatuk miatt – kerülendőnek tartják.

alaptőkével és tartalékot is képes képezni.¹¹ A cég nyilvános hirdetés útján toborozza a tagokat, akik rendszeres havi megtakarítást vállalnak, és előre közlik, hogy 10-40 millió forint között milyen lakást szeretnének vásárolni. A havi befizetéshez az állam 30 százalékkal járul hozzá, max. havi 25 ezer forinttal. A befizetett összeg után nem jár kamat. A fizetési kötelezettség min.10, max.15 évig áll fenn, amíg a közösség is. Sorsolással vagy licitálással döntenek el a tagok, hogy ki kap – évente min. 12 fő lehet – új lakás vásárlására lehetőséget. Aki ehhez a lehetőséghez hozzájut, az a megtakarítását plusz az állami támogatást a közösségtől ingyen kapott hitellel egészítheti ki. A megtakarítást nem védi az OBA. A tagoknak ezen kívül még szervezési díjat is fizetniük kell, illetve kötelezettséget vállalni a vagyonbiztosításra és hitelfedezeti életbiztosításra. A közösségből ki lehet lépni, de a befizetett összeget csak a közösség megszüntetése után lehet visszakapni. A fizetési kötelezettség az élethelyzet függvényében csökkenthető. A tagi befizetéseket egyéni számlákon tartják nyilván. A tagok korábbi lakásaikat és lakás-megtakarításaikat is bevitelik a közösségbe.

A törvényjavaslatot Áder János első körben visszaküldte, mert nem látott elégséges garanciát a normális üzletmenethez, illetve olyan jogszabályi ellentmondásokat vélte felfedezni, amelyek megkérdőjelezték a projekt szabályos működtetését. Ezt követően a módosított szöveget a parlament március végén elfogadta és aláírásra ismét benyújtotta a köztársasági elnöknek.

Számítások szerint, ha 100 Nok létrejönne, az tíz év alatt max. 36 milliárd forintos állami kiadást jelentene, ami a korábbi lakástámogatásokhoz képest elenyésző. A konstrukció a bankok lakáshitelezésével szemben támaszt konkurenciát. A brókerbotrányok nyomán kialakult bizalmatlanság valószínű erősen korlátozni fogja a közösségek létrejöttét. Véleményt egyelőre azért nem lehet karakterisztikusan megfogalmazni, mert a konstrukció részletei még nem ismertek, és az ördög a....

Állami szuper-kamattámogatás

Az állami szuper-kamattámogatás – ha jól értjük, mert a Közlönyben megjelent szabály kétféleképpen is értelmezhető – azt jelenti, hogy a három vagy többgyerekes családok, illetve ennyi gyermeket vállalók, ha új lakást, házat vesznek vagy építenek 25 évre 10 millió forintos hitelt is kapnak évi 3 százalékos kamattal. A 3 százalék és a piaci kamatláb közti különbséget a költségvetés a hitelt nyújtó banknak megtéríti. Ez egy hosszú távra szóló

¹¹ A szocik azonnal kiszúrták, hogy csak egy ilyen vállalkozó létezik (Nyéki Zoltán), akinek két, a projektnek megfelelő cége létezik.

kötelezettségvállalás az államháztartás részéről (miközben Orbán Viktor nullás költségvetést akar látni).

Kamattámogatást kevesebb gyermek és használt lakások vásárlásánál is igénybe lehet venni, ennél jóval korlátozottabb mértékben.

A szuper-kamattámogatás az új Családi Otthonteremtési Kedvezményhez (CSOK) kapcsolódik.

Családi Otthonteremtési Kedvezmény (CSOK) megújítása

A CSOK korábban is létezett, de érdemi hatása nem volt. Ezen változtatott a kabinet a múlt év végén megszavaztatott törvénymódosítással. Ám a jogszabályalkotás olyan hevenyészetre sikeredett és oly sok kívánnivalót hagyott maga után, hogy február elején újabb szabályok – a korábbiaknál sokkal lazábbak, mondhatnánk liberálisabbak – jelentek meg. Korántsem állíthatjuk azonban, hogy a szabályok ma már egyértelműen követhetők lennének. (A Magyar reformok működnek újabb propaganda-füzete, amely a CSOK-ot is tartalmazza, viszont a kormányzati marketing szempontjából – és ez a lényeg - kifogástalan.)

A CSOK-ot azok a házaspárok, élettársi kapcsolatban lévők vehetik igénybe, ahol legalább az egyik fél 40 év alatti. Új és használt lakásokhoz egyaránt igényelhető, de nagyon jelentős különbséggel. A 10+10 milliós kedvezmény csak új lakáshoz, házhoz jár és legalább 3 gyermek (vagy a bevétele) kell hozzá. Ha a háromgyerekes használt lakást vesz, akkor csak 2,2 milliót kap, az ennél több gyerekesek 2,75 milliót. – és nincs szuper támogatott kölcsön sem. Az egy és kétgyermekeseknek is jár kedvezmény. Egy gyerekeseknél új és használt lakás vétele esetén 600 ezer forint, két gyerekeseknél, ha új lakást vesznek 2,6 millió forint, ha használtat, 1,43 millió forint – szupertámogatott kölcsön itt sincs. A rendelet új lakások esetében nem ír elő felső vételi határt, a használt lakásokat azonban csak 35 millió forintos értékig lehet támogatással megszerezni. A gyerekszámától függő támogatások mellett még meghatározzák azt a minimális alapterületet is, amelyet támogatandónak elfogadnak, felső határ azonban nincs.

A kormány láthatóan az új építést (építőipar) és a 3 ill. több gyerekes családokat kívánja támogatni (népesedés-politika), de csak 2019. végéig. A támogatott ingatlanra az állam jelzálogot jegyez be, ahol legalább tíz évig kötelező lakni és ez idő alatt nem lehet eladni. A 10+10-es konstrukciónál kétévnyi folyamatos tb-jogviszonyt kell igazolni, a többinél elég a félév. A támogatás kérelmezőjének nem lehet NAV-nál nyilvántartott köztartozása. A vállalt gyerekeknek 10 éven belül meg kell születniük (+2 év, és örökbe is fogadható), ha mégsem jönnek világra és annak nincs akceptálható indoka, a támogatást a

jegybanki kamat ötszörösével terheltén vissza kell fizetni. Csok-ot második lakásra is igényelni lehet, ez esetben az eredeti lakás kiadható. A Csok-kal szerzett nem, de így el lehet érni a befektetési célú lakásvásárlást is.

Mivel a 180 napos folyamatos tb-jogviszonyt igazoló bizonyítványt közfoglalkoztatott nem kaphatja meg, ők ki vannak zárva ebből a konstrukcióból. Ígérvény van csak arra, hogy számukra is elkészítenek majd egy csomagot. Láthatóan az egész támogatási rendszer a Fidesz társadalompolitikájához igazodik, amelyben támogatandónak tartja a fiatal, munkával rendelkező felső középosztályba és afeletti kategóriákba besorolhatókat. Nem kérdés, hogy részükről nagy lesz az érdeklődés a konstrukció iránt. Különbféle becslések szerint kb. 8-10 ezerrel több új lakás építése lehetséges, az építkezések leghamarabb 2016 második felében indulnak meg. Főként a vidéki középréteg és budapesti felsőréteg fogja zömében igénybe venni a támogatást. Elképzelhető, hogy vidéken a 10+10-es konstrukcióhoz még csak önerőt sem kell letenni. Budapesten ez a jóval magasabb ingatlanárszint miatt szinte teljesen kizárt.

Gondot jelent az építőipari kapacitáshiány, ezen belül is a jól képzett munkaerő, mert az az elmúlt években elhagyta az országot. Problémát okoz az is, hogy ugyanezen idő alatt akarja a kormány az uniós forrásokat is erőltetett menetben lehívni, ami fokozott keresletet jelent az építőipari kapacitásokkal szemben. Az ingatlanok áremelkedése – amely már 2014 végétől megfigyelhető volt, és 2015 második felében felgyorsult – az utóbbi hónapokban tovább lendült. De ennél is nagyobb problémát látunk abban, ami 2020-tól kialakul, ti. akkorra kidurran a most felfújásra kerülő ingatlanbuborék, és nagy visszaesés következik be az építőiparban. Az árak is zuhannak, a vagyon leértékelődik, a hiteltörlesztés megnehezül. A Csok tipikus példája az Orbán-kormány rövid távú hatalmi politikai érdekeinek érvényesítéséért vállalt hosszú távú gazdasági veszteség kitermelésének, s kormányzati szintű negligálásának.

6. Fejlemények Paks II. ügyében

1. Nem közvetlenül kapcsolódott Paks II.-höz és nem jelentett újdonságot az az Átlátszó.hu által kiderített hír, miszerint az atomerőmű társadalmi elfogadottságát elősegítendő elindított reklámkampányban a legtöbb megrendelést azok a kormányhoz közeli cégek kapták, amelyeknek a nézettsége (Echo tv), olvasottsága (Magyar Hírlap, Magyar Idők) lényegesen kisebb, mint más reklámhordozóké. A Habony-művek újabb aratásáról kaptunk így információkat, arról tehát, hogy a reklámozás hatékonyságának kérdése másodlagos a jövedelem-újraosztás, a támogatandók támogatása mögött.

2. Folytatódónak találtuk az elmúlt negyedévben is a Lázár-Seszták közötti harcot energiaügyben. Seszták mögé felsorakozott az egész energiaipar, beleértve Hernádi Zsoltot és az MVM-t is, akik Lázár reformjait elhibázottnak tartották, és saját koncepciójukat mutatták be Orbán Viktornak. A kiszivárgott információk szerint az „ellenanyag” megnyerte Orbán tetszését. Érzékelhetően nem lett semmi abból a lázári tervből, hogy német szakemberekre cseréli le a paksi vezérkart (már megvoltak a jelöltjei), és megkérdőjeleződtek Lázár költségcsökkentési javaslatai is (pl., hogy az atomtemetőre ne képezzenek a továbbiakban forrásokat). Az atomerőmű vezérigazgatója hangsúlyozta, hogy a költségcsökkentés a Nemzeti Fejlesztési Minisztériummal egyeztetett stratégia alapján folytatódik. Lázár János arra a kérdésre, hogy Paks I. átkerül-e a MEH-hez, azt nyilatkozta, hogy erről az Unió dönt. (Ez valami egész képtelen állítás volt.)
3. Sok találgatás született a február 17-i Orbán-Putyin találkozó tartalmát illetően. Többen felvetették, hogy talán Paks II. napirendről való levételéről is szó lenne, hiszen a finanszírozó orosz bank (Vnyesnyekonombank) összeomlás szélére jutott¹² egyrészt a nagymennyiségben bedőlt vállalati hitelek miatt, másrészt, mert az embargó okán nem tud nyugati forrásokhoz hozzájutni. Ezzel szemben mindkét tárgyalófél megerősítette a projektben való részvételt. Orbán Viktor azt nyilatkozta, hogy indokolatlannak tartja a nemzetközi vitákat, vagyis Brüsszel figyelmeztetése ellenére is folytatódnak a munkálatok, és a magyar gazdaság életképtelen lenne az Oroszországból érkező energia nélkül.

Erre rímelt Lázár János egy nappal későbbi nyilatkozata, amely szerint 2016 közepétől kezdik lehívni az orosz hitelkeretet, először 252 milliárd forintot, majd a következő szakaszban 500 milliárdot. Ez szinkronban is volt a magyar költségvetésben előirányzott 113 milliárd forinttal, ugyanis a megállapodás szerint a magyar önrész 20 százalék.

Alig egy hónappal később (március végén) azonban Lázár János Jávor Benedek kérdésére írott válaszából az derült ki, hogy a magyar kormány nem kezdi meg az orosz hitelkeret lehívását, amíg tart az uniós versenyjogi vizsgálat. Hogy miért vett 180 fokos fordulatot a kormányzati vélemény, arról nincs információnk. Csak annyit tudni, hogy már 2015 végén három közbeszerzést is eredménytelennek nyilvánított a

¹² 2015 végén csak egy dollármilliárdos állami tőkeinjekcióval sikerült megmenteni a bankot.

Paks II. Zrt, amiből a nemakarás volt kiolvasható. (Lehet, hogy ez is a Seszták-Lázár háború része?)

4. Kiderült, hogy a Roszatom által épített finn atomerőmű – amely a kormány gyakori hivatkozási alapja: ha nekik jó, akkor nekünk is jó a konstrukció -, nem felel meg sem a finn, sem az uniós biztonsági előírásoknak. Ezért a finn nukleáris hatóság további, biztonságot növelő beruházási kötelezettséget írt elő. Független szakértők szerint ezek teljesítése megduplázhathatja a finn atomerőmű beruházási költségeit. Nálunk az Országos Atomenergia Hivatalt kihagyták a beruházás előkészítéséből (csak a telephely-engedélyezésbe vonták be)¹³, ezért ilyen ajánlásokat nem tehet, nem tehetett. Lázár János arra a kérdésre, hogy Mo. is megrendelte-e a kiegészítő beruházásokat, azt felelte, hogy „a legmagasabb biztonsági követelményeknek megfelelő” erőművet fogjuk megvenni, és ha nem így lesz, akkor nem vesszük át. (Ez igazán nagyszerű, mert a hitelt 2026-tól akkor is törleszteniünk kell.)
5. A „fapados erőmű” vásárlásához kapcsolható az az információ is, ami Viktor Petrovics Alejnyikovtól származik, aki 1991-től dolgozott a szentpétervári atomerőműben, és rész vett annak bővítésében. (Ezt az erőművet jelölte meg a Roszatom Paks II. referenciájának!) Viktor Petrovics egy sajtótájékoztatón számos problémára hívta fel a figyelmet: „mindent átható korrupció, a biztonsági kultúra teljes hiánya, a szakemberek képzésének elhanyagolása, a minőségbiztosítás kikerülése, törött és hibás alkatrészek beépítése”, a primer csővezetékek nem felelnek meg az orosz állami szabványoknak sem¹⁴. A Roszatom arra hivatkozva cáfolta egykori dolgozójának megállapításait, hogy azokra nincs bizonyíték. (VPA azóta ismeretlen helyen tartózkodik.)¹⁵
6. Miután az Európai Bizottság megállapította, hogy a paksi beruházás teljes titkosítása nem felel meg az európai jog előírásainak, a titkosítást elrendelő törvény módosítására pontos jogalkotási menetrendet is előírt a kormány számára. Eszerint február végéig meg kell tárgyalni a törvénymódosítást, márciusban szavaztatni kell róla a

¹³ Ez is arra utal, hogy nem szakmai, hanem politikai döntés született Paks II-ről.

¹⁴ A meghibásodások zömmel ebből erednek, 2013-ban is emiatt folyt el 60 ezer liter sugárszennyezett bóros víz Paks I-nél.

¹⁵ NOL.hu 2016. március 18.

parlamentben és áprilisban hatályba kell léptetni. Nincs információnk arról, hogy bármi is történt volna ez ügyben.

7. Illés Zoltán, a Fidesz egykori környezetvédelmi államtitkára nagy interjúban fejtette ki véleményét a mostani kormányzati munkáról.¹⁶ Ebből többek közt megtudhattuk, hogy
- A Paks II-ről hozott döntés nem szakmai alapon született, hanem szűk érdekeket követett.
 - A lakosság 72-74, a Fidesz szavazóbázisának 62-65 százaléka ellenzi az atomerőmű bővítését.
 - 7000 szélkerék bőven elég lenne Paks II. kiváltására, Magyarországon nagyon jó hatásfokkal lennének működtethetők a szélkerekek.
 - A legbiztonságosabb atomerőmű a meg nem épült (vagy üzembe nem helyezett).
 - Soha nem fog megépülni Paks II, mert egyrészt nincs hozzá orosz forrás, másrészt az új, nem Orbán vezette kormányok le fogják venni a napirendről.

7. A jegybank ügyletei

Minden – mint manapság minden – testre szabott jogszabály-módosítással kezdődött. Matolcsy György még nemzetgazdasági miniszterként kezdeményezte a jegybanktörvény az irányú módosítását, hogy a jegybank nyeresége fölött az MNB igazgatósága rendelkezik. Addig a jegybank nyereségének és/vagy veszteségének elszámolása a tulajdonos felelősségi körébe tartozott, azaz a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz. Az új rendelkezés pontosan azon napon lépett hatályba (március 4-én), amikor Matolcsy György az MNB elnöke lett. Az új elnök pontosan tudta, hogy kamatcsökkentő pályát hirdet, és ebből legalábbis a forint árfolyamgyengülése várható. (A jegybank azóta is gyenge árfolyamra játszik.) Az erősebb árfolyamon megszerzett devizatartalék egy részének realizálásából így biztosra volt vehető a nyereségképződés az MNB-ben, amelyet az új szabályok szerint nem kell befizetni a költségvetésbe, vagy nem kell az államadósság csökkentésére fordítani. Matolcsy Györgynek így több száz milliárdos játéktere nyílt. És élt vele.

Korábbi jelentéseinkben részletesen beszámoltunk arról, hogy mire költekezett ki a központi bank¹⁷. Most csak az általunk ismert további fejleményeket foglaljuk össze.

¹⁶ Figyelő, 2016/12 Paks II-t soha nem fogják beindítani

1. Még 2015 decemberében megszületett az MTA Közgazdasági Bizottságának közleménye, ezt azonban csak januárban hozták nyilvánosságra. Ebben felhívták az Akadémia elnökségének, a IX. Osztálynak, a Magyar Akkreditációs Bizottságnak és az illetékes minisztériumnak a figyelmét az MNB alapítványainak a gazdasági felsőoktatást, kutatást és publikálást hátrányosan érintő tevékenységére. Arra, hogy az alapítványok közpénzből működnek, ugyanakkor nem felelnek meg a közpénz-felhasználás szabályainak, nem átláthatók, sértik a tudományos szabadság elvét, veszélyeztetik a közgazdasági egyetemi képzés autonómiáját azáltal, hogy egyfajta közgazdasági nézetrendszert kívánnak uralkodóvá tenni.

Az MNB vezetése olyan közleménnyel reagált erre, amelyben egyfelől visszautasította a „valótlan állításokat”, másfelől a karaktergyilkosság eszközét alkalmazta Mihályi Péterrel, Király Júliával és Bokros Lajossal, mint a Közgazdasági Bizottság közleményének aláíróival szemben. Továbbá „hamis kijelentések” miatt jogi lépések kilátásba helyezésével fenyegette meg a közlemény közreadóit.

A vita legfontosabb dokumentumai:

http://hvg.hu/gazdasag/20160122_mta_kozgazdaszok_mnb_alapitvanyok

http://hvg.hu/gazdasag/20160122_Visszatamad_mnb_mta_matolcsy_pallas_athen

<http://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2016-evi-sajtokozlomenyek/az-mnb-visszautasitja-az-mta-kozgazdasagtudomanyi-bizottsaga-neveben-tett-valotlan-allitasokat>

2. Még 2015 decemberében úgy döntött a Fővárosi Ítéltábla, hogy a Világgazdaság újságírója jogosan panaszolta be az MNB-t azért, mert az korlátozta az alapítványok gazdálkodására vonatkozó információk kiadását. Hiába volt jogerős az információ kiadására vonatkozó határozat, annak a jegybank nem tett ennek eleget, hanem – bár a hatályosságot elismerte -, mégis arra kérte a Kúriát, hogy függessze fel a végzést. S noha a Kúriának ehhez nem volt joga, az MNB úgy viselkedett, mintha a felfüggesztés megtörtént volna.

¹⁷ 2014-ben éves nyereségének, 511 milliárd forintnak a felét, 245milliárd forintot az alapítványainak utalt át.

3. Január végén az MSZP-s Tóth Bertalan is kiperelte a PADA tevékenységének nyilvánosságra hozását, s ekkor már két jogerős ítélet is arra kötelezte az alapítványok létrehozóját, hogy adjon számot azok munkájáról.
4. Matolesy György azonban – nyilván jó okkal – a nyilvánosság általános elzárását gondolta megoldásnak, visszamenőleges hatállyal. Ezért újabb jogszabály-módosításra kérte Orbán Viktort, aki – információk szerint – ennek korántsem örült. A kormány nem is tárgyalta az ügyről, hanem Bánki Erik fideszes egyéni képviselői indítványára bízta a titkosítás megoldását. A MNB alaptörvényének módosítását Balog Ádám egykori MNB alelnök (jelenleg az MKB elnöke) szövegezte. Ebben egyfelől rendelkeztek arról, hogy a jegybankelnök fizetését is 5 millió forintra emeljék, mint a többi állami cégvezetőjét (és ennek arányában módosultak –felfelé – a beosztottak javadalmazásai is). Másfelől kimondták, hogy az MNB alapítványainak és vállalkozásainak tevékenysége 30 évig titkos. Az információzárlatot a következőkkel indokolták:
 - Az alapítványoknak átadott közpénz elveszíti közvagyon jellegét.
 - Az üzleti titkok kiadása versenyhátrányt eredményezhet a jegybanknak.
 - Nem kerülhet ki a jegybank főtevékenységére vonatkozó olyan információ, amely hátrányosan érintené a monetáris hatóságot.
5. Kövér László és Bod Péter Ákos interjúikban amellelt álltak ki, hogy az alapítványoknak átadott közpénz, továbbra is közpénz marad. Péterfalvi Attila hivatalosan is bejelentette, hogy a jogszabály-módosítás több ponton is sérti az alkotmányt, visszamenőleges hatálya pedig az igazságszolgáltatást.¹⁸ Ugyanezen a napon fogadta el az országgyűlés a Magyar Posta adatainak titkosítását is (nehogy fény derüljön a posta szerepére a Takarékbank felállításában és a takarékszövetkezetek felszámolásában).
6. Az előterjesztést a parlament egy nap alatt elfogadta, Kövér László is megszavazta, de csak az ötödik napon írta alá, és küldte tovább Áder Jánosnak.
7. Áder János, köztársasági elnök (március 9-én) előzetes normakontrollra átküldte a jogszabályokat az Alkotmánybírósághoz, mondván, hogy azok nincsenek összhangban a közpénzekkel való gazdálkodás szabályaival, a közérdekű

¹⁸ A törvény szerint a folyamatban lévő peres ügyekben is alkalmazni kellett volna az információk tilalmát.

információ megszerzésének alkotmányos jogával és visszamenőleges hatályukkal a jogbiztonságot is sértik.

8. Március 30-án az Alkotmánybíróság meghozta a döntését, amely szerint az információkorlátozás alaptörvény-ellenes,¹⁹ az MNB csak elsődleges céljával összefüggésben hozhat létre társaságot vagy alapítványt, ezért a törvény nem hirdethető ki. (A Magyar Postára vonatkozó törvényt azonban rendben lévőnek találta a testület.)
9. Az Európai Központi Bank április 8-i jelentésében kitért arra, hogy az MNB 2014-ben több olyan programot is indított, amely nem kötődik szorosan a monetáris politikához (potenciálisan ellentétes a monetáris finanszírozás tilalmával), és ez 2015-ben is folytatódott. Nem oszlott el aggodalma afölött, hogy a jegybank közvetlenül vagy közvetve tiltott állami finanszírozásra használja forrásait. Az MNB csak annyit válaszolt erre, hogy ők együttműködnek az EKB-val, de nem nyilatkoznak addig, amíg a nyitott kérdéseket le nem zárják.

Az MNB körüli – ezévi - politikai lépések/döntések legfontosabb forrásai:

http://hvg.hu/itthon/20160331_A_nap_amikor_kozpenz_mnb_alkotmanybirosag_kerteszmre

http://hvg.hu/gazdasag/20160331_Dontott_az_Alkotmanybirosag_az_MNB_alapitvanyok_kozpenz_jellegerol_es_a_magyar_posta_szerzodesek_titkositasarol

<http://atlatso.hu/2016/03/08/bongessen-mnb-igazgatosagi-hatarozatokat-hogy-lassa-hogyan-veszti-el-kozvagyon-jelleget-a-penze/>

http://hvg.hu/gazdasag/20160309_Ader_nem_irta_ala_Az_allamfo_normakontrollt_kert_az_MNB_es_a_postatorveny_modositasarol

http://hvg.hu/gazdasag/20160306_Kover_250_milliardos_MNB_kozpenz_jegybank_torveny

http://hvg.hu/gazdasag/20160301_parlament_marcius_1_atlathatatlansag_MNB_magyar_posta

http://hvg.hu/gazdasag/20160203_Matolcsyeknak_ki_kell_adniuk_a_sokmilliar

Nem mellékesen jegyezzük meg, hogy a frankfurti intézmény aggodalma nem alaptalan. A jegybank alapítványainak finanszírozási gyakorlatát az MNB folyamatosan lazította, egyre több forrás felhasználását engedélyezte, egyre szerteágazóbb tevékenységekre.

¹⁹ Ez különösen azért volt meglepő, mert 2015 nyarán már elfogadott a parlament egy transzparencia-ellenes csomagot, amelyben egyrészt kiterjesztették az információ-kiadás megtagadhatóságának okait, másrészt rendelkeztek arról, hogy az információt nyújtók pénzt kérhetnek az információ kiadásáért.

Létrehozta a PADO Zrt-t (Pallas Athéné Domus Optima), amelynek kifejezetten vagyonkezelési feladata van. Ennek keretében hozták létre a Kassalik Ház Ingatlanfejlesztő Zrt-t (7,2 md), a Vízház Ingatlanfejlesztő Zrt-t (3,1 md), a Kecskeméti Duális Oktatás Zrt (12 md) és a homályos Ferida Zrt-t (20 md), amelynek külföldi befektetési lehetőséget is adtak. Az MNB bejelentette, hogy intézményeinél multifunkcionális tevékenységeket fognak folytatni, így lesz művészeti galéria, étterem, kávézó és borház is.

A gigavállalkozássá terebélyesedő MNB szinte átláthatatlan cégbirodalommal vette magát körül. Bekebelezte a PSZÁF-t, irányító tulajdonosa lett a BÉT-nek,²⁰ egyedüli tulajdonosává vált a GIRO-nak, és felállította a MARK Zrt-t (Magyar Reorganizációs és Követeléskezelő Zrt), amely a kereskedelmi bankok rossz hitel- és ingatlanportfóliójának felvásárlásával és értékesítésével foglalkozik. Ez kezelte a Magyar Külkereskedelmi Bank szanálás útján MNB-hez került 1900 milliárd forintos eszközállományát, ezen belül 600 milliárd forintos rossz portfólióját.

Ha az MNB információit korlátozó törvény hatályba lépett volna, még bíróság sem kényszeríthette volna a jegybankot alapítványai, tulajdonában lévő társaságai és lánycégei üzleti tevékenységének megismerésére.

10. Március végén kiszivárgott a hír, hogy megvannak az egyik legnagyobb kereskedelmi banknak, az MKB-nak a vevői. A konzorcium 37 milliárd forintos ajánlattal nyert, ez volt a legmagasabb. Megjegyezzük, hogy a magyar állam máig ismeretlen okokból 17 milliárd forintért vásárolta meg a bankot a bajoroktól, szemben azzal az ajánlattal, amit a reális értéket ismerő OTP adott: mínusz 800-1000 millió euró. A megtisztított bank után befolyó pénz a vagyonkezelőt illeti, aki jelen idő szerint a Szanálási Vagyonkezelő (a Szanálási Alap leánya).

A vevői konzorcium tagjai: a luxemburgi Blue Robin Investment S.C. 45 %, amely mögött indiai, kínai, szingapúri befektetők vannak, a Metis Magántőkealap 45 % és a Pannónia Nyugdíjpénztár. Hogy pontosan kik a vevők, kik a végső tulajdonosok, nem ismert. Találgatások vannak. Lehet, hogy az eladás-vétel végső zárásakor – még Brüsszel engedélye is szükséges, nem beszélve a vevők pénztárcájának feltöltéséről – az igazi tulajdonosok ismeretesek lesznek. De lehet, hogy továbbra is rejtőzködni akarnak.

²⁰ Ezt külön is kifogásolta az Európai Központi Bank, mondván egyértelműen állami feladatot vett magára az MNB és ezt nem egyeztetette vele.

Zárszóként

Elemzésünk végére érve érdemes néhány tömondatban is összefoglalunk mindazt, amit sok-sok oldalon keresztül próbáltunk eddig bemutatni: Mi jellemezte Magyarországon a gazdasági/politikai/társadalmi folyamatokat 2016 első hónapjaiban?

- Véget nem érő, ellentmondásosan alakuló folyamatok, szinte minden alrendszerben (oktatás, egészségügy, közalkalmazotti szféra hányattatásai, átláthatatlan sportfinanszírozás stb.)

- Ötletelő, stratégiainak színlelt gazdaságpolitika, amely azonban hosszabb távon romló következményekkel jár.

- Szerény mértékű növekedés, első ránézésre biztató egyensúlyi adatok, ugyanakkor a jövő felélését sejtető, stagnálás-közeli makroökonómiai realitások.

- Nagyotmondó, hirtelen előkerülő, senkivel meg nem vitatott, ám nagyon is látványos programok, röpködő százmilliárdokkal. Önbecsapó sikerpropagandával körítve.

- Csillapíthatatlan vonzódás az újraelosztáshoz, a saját klientúra szemérmetlen kistafirozása - a bankrendszertől a földvagyonig, a közbeszerzésektől az ingatlanpiacig, az energiaszektorától a médiapiacig - szinte minden területen, ahol milliárdokat forgatnak meg.

- Növekvő társadalmi elégedetlenség, valamint az ellenzéki tehetetlenkedést megunó, spontán tiltakozások szervesen láncolata: olyanoké, amelyek egyelőre legfeljebb rétegenként eltérő erősségű nyomások kifejtésére alkalmasak. Arra viszont igen.

- A főnti hat folyamat nyomán rendre kialakuló feszültségzónák lefedésére egy átfogó, mindenre választ adó kormányzati kampány a válasz - ezúttal a migránsválsággal való riogatás. 2013/14-ben ezt a funkciót a „rezsicsökkentés” töltötte be, az elmúlt egy év során pedig a menekültügy.

X-X-X-X-X-X

Talán a megszokott elemzési kereteinken túlmutató kísérlet lenne, ha arra is törekednénk, hogy a negyedévre szabott, meglehetősen tételszerű, tömör összegzésünk érvényességét megpróbáljuk szélesebb keretek közé is továbbgörgetni. Ezt a kísérletet két körülmény indokoltta teheti. Részben az, hogy az elemzésünk írásának napjaiban érkezett el a harmadik Orbán-kormány egy jeles dátumának a megünnepléséhez: Félidő van, éppen két évvel ezelőtt voltak a legutolsó választások - s ha minden úgy lesz, ahogyan a szabályok előírják, akkor úgyszintén két évük maradt még vissza. Mindez már önmagában is a kézenfekvő általánosítások megtételére csábít. Az idei első hónapok során is nagyszámú, olyan igényű, általános elemzés jelent meg, amely eme Új Világ lényegének megfejtésével kísérletezik, s

ennyiben a mi dolgunk is könnyebb. Ellenőrizhetjük, hogy a magunk meglátásai beleilleszthetőek-e a többiek tanulságainak rendjébe.

Mi ez az egész? - kérdezik maguktól és egymástól a jól ismert elemzői kar kitűnő képviselői. S a válasz során rendre beleszaladnak a kötelezőnek gondolt 'definiálás' nehézségeibe. Az idén is hosszadalmas vita bontakozott ki az ÉS, valamint a Magyar Nemzet hasábjain arról, hogyan is nevezzék/illessék az Orbán-rendszert? Láttunk már, olvastunk már ilyeneket. Újra fel lehet mondani pro és kontra az összes érvet, miszerint ez a rendszer demokrácia-e még, avagy már diktatúra lenne. S ha igen/nem, akkor - melyik típusa? Nem fogjuk ismertetni a vitát (lelőhelyeit természetesen alább majd megadjuk), csak annyit jegyeznénk meg, mintha kevesebb érv, magyarázat, példa maradna a demokratikus karakter bizonygatására, mint amennyi még két- négy- öt évvel ezelőtt erre jutott...

Az elemzéseknek egy másféle szintjét - számunkra sokkal szimpatikusabb, használhatóbb karakterét - képviselik azok az írások, amelyek szerzői az Orbán-rendszert megkísérlik vagy történetileg, vagy pedig a nemzetközi térben elhelyezve értelmezni. Szerencsénkre olyanok is akadnak, akik ezt nem vagy-vagy alapon teszik, hanem - egyszerre próbálják meg betájolni a rendszert. Térben is, Időben is. /Lakatos Júlia, Bozóki András, Bokros Lajos, Lengyel László, Tamás Pál, Ágh Attila/ Ez utóbbi elemzéseknek rendre visszavisszatérő mozzanata az is, hogy töprengenek a rendszer meghaladhatóságának a mikéntjén is. E kitételrel talán már azt is érzékeltetni tudjuk, hogy valamennyi ide tartozó írás a harmadik Orbán-kormány világát a történelmi lehetőségeinktől elkanyarodó, a magyar nemzet számára több kárt, mint hasznot hozó kísérletként értékeli. Az egyes írásokból kivehető kritikák felsorolásától már csak azért is eltekintenénk, mert a lényegük - az egész Rendszer eddigi hat évére vonatkoztatva is - nem nagyon tér el ama jellegzetességektől, amelyeket mi is, a negyedéves áttekintésben - az iménti konklúziókként megfogalmaztunk.

Egy kivételt azért tennénk: Ágh Attila szemlél, összegez számos olyan nemzetközi/összehasonlító, értékelő tanulmányt és kutatást, amely a régiókban zajló folyamatokat az elmúlt tíz-tizenöt éves trendek tükrében vizsgálja. Akad ezek között demokrácia-teszt, korrupciós index, Boldogság-index, versenyképességi rangsor, életminőség-vizsgálat, kormányzati hatékonyság-mérés, médiaszabadság-index, közérzeti vizsgálata stb. stb. Az összes vizsgálat közös tanulsága sajnos az, hogy Magyarország még a regionális sorstársai között hagyományosan elfoglalt közép-pozíciójából (valahol a csehek, szlovének mögötti, de még a lengyelek, szlovákok előtti helyzetéből) is egyértelműen kifelé/lefelé, azaz a román/bolgár állapotok közelébe mozog. Folyamatosan. Töretlenül - mondhatnánk.

Mikor ezt írjuk, felnézek a falon lévő plakátra, miszerint” Magyarország *jobban teljesít*”, s itt van még az asztalon az a broszúra, amit a posta tegnapelőtt hozott: „*A magyar reformok működnek.*” Belegondolni is rossz: hol lenne a helyünk akkor, ha nem így lenne.

Általános elemzések:

Sándor Iván: A holnap árnyékában . ÉS. jan. 29.

Lakatos Júlia: A demokratikus alkímia éve. ÉS. jan. 15.

Lakatos Júlia: Még egyszer a liberális pluszról. ÉS. márc. 11.

Bozóki András: Liberális autokrácia? ÉS, márc. 11.

Lengyel László: Harag vagy belenyugvás. NSz. márc. 19.

Bokros Lajos: Populizmus és modernizáció. ÉS, febr. 25.

Marosán György: Minek a válsága a válság? Nsz. febr. 24.

Huncik Péter: Utazás Trianonból Visegrádra. Nsz. febr. 27.

Tamás Pál: Az 1989-es csomag, avagy a magyar könnyek völgye. ÉS, jan. 15.

Tamás Pál: párhuzamos peronizmus. NSz. febr. 20.

Majtényi László - Miklósi Zoltán: Napirenden marad a szabadság programja - nem vitazáró. ÉS. márc. 18.

Ágh Attila: Bánatos regionális körkép: ÉS márc. 25.